

МЕДИЧНА КАДЕМІЯ

№ 6-7 (503-504)
ГАЗЕТА ЗАСНОВАНА 1997 РОКУ
13 червня 2020 року

КОРОНАВІРУС

ДЛЯ ПРОВЕДЕННЯ ПЛР-ДОСЛІДЖЕНЬ ТНМУ НАДАВ ОБЛАСНОМУ ЛАБОРАТОРНОМУ ЦЕНТРУ НЕОБХІДНЕ СУЧАСНЕ ОБЛАДНАННЯ

Тема нового коронавірусу й надалі залишається в рейтингу найбільш топових, а відтак – і всі події, які з нею пов'язані. За час, коли більшість країн перебувала на карантині, багато заходів щодо виявлення та подолання COVID-19 відбулося в Тернопільському обласному лабораторному центрі.

Наприкінці квітня став до ладу реконструйований корпус вірусологічної лабораторії. Приміщення цього структурного підрозділу залишалося недобудованим понад 10 років. Але загострення ситуації із COVID-19 в нашому краї стало поштовхом до відновлення робіт. Тепер тут створено всі умови для повноцінної роботи вірусологів – лабораторія забезпечена сучасним обладнанням, витратними матеріалами. У планах – створення на базі закладу центру підвищення кваліфікації вірусологів, що допоможе вивести заклад на якісно вищий новий рівень.

Державна установа «Тернопільський обласний лабораторний центр Міністерства охорони здоров'я України» – єдина установа в нашому краї, яка наділена повноваженнями епідеміологічного нагляду за інфекційною захворюваністю та працює на виявлення коронавірусної інфекції шляхом проведення лабораторної діагностики на COVID-19. Кадровий потенціал лабораторного центру, який створили 2013 року після реформування санітарно-епідеміологічної служби, складає 325 осіб.

– Ми й надалі на передовій боротьби з новим коронавірусом, – каже в.о. директора ДУ «Тернопільський обласний лабораторний центр Міністерства охорони здоров'я України», головний державний санітарний лікар області Оксана Чайчук. – Наші спеціалісти визначають контактних осіб, формують списки, проводять обстеження та дезінфекцію

вогнищ. Ми єдині в області проводимо дослідження на визначення РНК-вірусу COVID-19. Від роботи наших фахівців залежить достовірність діагнозу: до лабораторного центру доправляють біоматеріал з усіх районів області й на підставі, власне, наших досліджень лікар має можливість вчасно підтвердити або ж спростувати підозру на коронавірусну інфекцію.

У лабораторному центрі наразі є чотири апарати для проведення полімеразно-ланцюгової реакції. До слова, в інших

Ольга МАРЧУК, провідний спеціаліст навчально-дослідної лабораторії ТНМУ

центрах України таких апаратів обмаль. Дослідження проводять лікарі-вірусологи вірусологічної лабораторії та лікарі-бактеріологи лабораторії особливо небезпечних інфекцій. Тут також розпочали тестування методом імуноферментного аналізу (ІФА) на антитіла до COVID-19 і зараз його фахівці допомагають проводити дослідження методом ПЛР та імуноферментні дослідження колегам з Львівського та Волинського обласних лабораторних центрів.

(Продовження на стор. 2)

СТУДЕНТИ: ПОГЛЯД ЗБЛИЗЬКА

Олександр КОСМАН – цьогорічний випускник медичного факультету, член студентського парламенту й наукового товариства студентів ТНМУ

Стор. 7

ДОСЯГНЕННЯ

НАШ ВИШ УДРУГЕ ОТРИМАВ СЕРТИФІКАТ МІЖНАРОДНОГО СТАНДАРТУ ISO

Цього року в Тернопільському національному медичному університеті імені І. Горбачевського відбувся реєстраційний аудит з міжнародного стандарту ISO 9001:2015 (управління якістю). За його результатами було прийнято рішення, що система якості в нашому закладі вищої освіти відповідає всім вимогам. ТНМУ вдруге отримав сертифікат і гравертон міжнародного стандарту ISO 9001:2015 на наступні три роки.

Нагадаємо, що 26 травня 2017 року Тернопільський медуніверситет за результатами сертифікаційного аудиту, який провели зовнішні аудитори компанії Бюро Верітас Сертифікейшн Україна, вперше отримав сертифікат і гравертон міжнародного стандарту ISO 9001:2015 (управління якістю) за здійснення освітньої та нау-

кової діяльності відповідно до вимог міжнародних стандартів.

Сертифікат відповідності ISO 9001:2015 – це міжнародний документ, який підтверджує досягнення вищим навчальним закладом високого ступеня якості управління. Такого типу сертифікація системи менеджменту є невід'ємною частиною сучасної життєдіяльності університету.

Діяльність ТНМУ спрямована на підвищення якості освіти та науки, кваліфікації персоналу, постійне та своєчасне оновлення освітніх послуг відповідно до сучасних тенденцій. Сертифікація за стандартом ISO 9001: 2015 забезпечує пріоритетну позицію нашого університету на ринку освітніх послуг.

Яніна ЧАЙКІВСЬКА

ДЛЯ ПРОВЕДЕННЯ ПЛР-ДОСЛІДЖЕНЬ ТНМУ НАДАВ ОБЛАСНОМУ ЛАБОРАТОРНОМУ ЦЕНТРУ НЕОБХІДНЕ СУЧАСНЕ ОБЛАДНАННЯ

(Закінчення. Поч. на стор. 1)

Варто зауважити, що працювати в такому інтенсивному режимі лабораторному центру допомагає й Тернопільський національний медичний університет ім. І.Я. Горбачевського. Оксана Чайчук висловила вдячність його керівництву, яке надало в оренду свою апаратуру, що дозволило збільшити кількість досліджень. Наразі разом з фахівцями цього центру працює й провідний спеціаліст міжкафедральної навчально-дослідної лабораторії ТНМУ Ольга Марчук.

— Мене відрядили для роботи до обласного лабораторного центру 9 квітня, — розповідає науковець. — Для проведення досліджень університет надав необхідне сучасне обладнання. — Як лікар-вірусолог я виконую дослідження методом полі-меразно-ланцюгової реакції щодо визначення COVID-19. Наразі кількість досліджень уже перейшла межу в 12 тисяч, але з'ясувати, скільки я одноосібно їх провела, важко, бо це командна робота. Щодня досліджуємо майже 400-500 зразків біоматеріалу. У центрі працює чотири бригади. Взагалі ж це поетапна робота: починаючи з виділення РНК, приготування реактивних сумішей — до «розкапування» зразків і проведення ампліфікації. Термін мого відрядження завершується 22 червня. Незважаючи на пом'якшення карантину, й надалі працюємо в надзвичайно активному режимі, бо надходить чимала кількість зразків біоматеріалу для досліджень. Узагалі ж для мене це відрядження стало ще однією сходинкою професійного сходження, бо така практика вперше, як, напевно, й для всіх колег, які працюють у сфері ідентифікації COVID-19. Довелося здобувати нові знання, щось апробувати, освоювати певні види діяльності в царині вірусології, але це насамперед фаховий досвід, який цінний для кожного науковця.

Відкриття нового корпусу вірусологічної лабораторії дозволило дещо переформатувати її роботу, поставивши «на потік» лабораторні дослідження, — на

день тут можуть обстежити до 800 осіб. Є в достатній кількості засоби індивідуального захисту. Спеціалісти центру також для проведення таких досліджень забезпечені тест-системами, придбаними за кошти державного бюджету, на певну частину виділили й гроші з обласної та міської скарбниці. Потужності лабораторного підрозділу дозволяють наразі проводити до 9 тисяч обстежень.

— Нас підтримує Тернопільська міська та обласна влада, співпрацюємо з керівництвом

Оксана ЧАЙЧУК, в.о. директора ДУ «Тернопільський обласний лабораторний центр Міністерства охорони здоров'я України», головний державний санітарний лікар області

районів, очільниками різних структур і відомств, бо в краї маємо спільне для всіх лихо — високий рівень захворюваності на COVID-19, — твердить Оксана Чайчук. — Ситуація з новою інфекцією стала своєрідним викликом всій нашій охороні здоров'я, бо продемонструвала необхідність та потребу в закладах профілактичної медицини. Отож на часі — питання функціонування лабораторних центрів, щоправда, з більшими повноваженнями, можливостями та на державному рівні.

Сподіваюся, влада прийме правильне рішення щодо існування таких закладів. Адже для збереження нації передусім правильно визначити пріоритети в українській системі охорони здоров'я.

Лариса ЛУКАЩУК

ГОЛОШЕННЯ 17 ЧЕРВНЯ ВІДБУДУТЬСЯ ВИБОРИ РЕКТОРА ТНМУ!

Виборча комісія з проведення виборів ректора ТНМУ офіційно повідомляє, що обрання шляхом таємного голосування ректора ТНМУ відбудеться **17 червня 2020 року з 9.00 години до 15.00 години** за адресою: м. Тернопіль, майдан Волі, 1.

Особам, які мають право брати участь у виборах ректора, необхідно мати із собою будь-який із зазначених у наступному переліку документів, що посвідчують особу виборця, в день проведення виборів ректора ТНМУ: паспорт громадянина України; паспорт громадянина України для виїзду за кордон; диплома-

тичний паспорт України; службовий паспорт України; посвідчення особи на повернення в Україну; тимчасове посвідчення громадянина України; посвідчення водія; посвідчення особи без громадянства для виїзду за кордон; посвідка на постійне проживання; картка мігранта; посвідчення біженця; проїзний документ біженця; посвідчення особи, яка потребує додаткового захисту; студентський квиток.

Акредитованим громадським спостерігачам, спостерігачам від кандидата та засобам масової

інформації на виборах ректора ТНМУ необхідно мати із собою офіційні посвідчення, що видав організаційний комітет з проведення виборів ректора ТНМУ.

З будь-якою додатковою інформацією щодо виборів ректора ТНМУ (виборчими програмами кандидатів, пам'яткою виборця, переліком документів, що посвідчують особу виборця на виборах ректора ТНМУ та інше) Ви можете ознайомитися на офіційному веб-сайті університету в рубриці «Вибори ректора».

З повагою — виборча комісія з проведення виборів ректора ТНМУ

OF THE ELECTION OF THE RECTOR OF TNMU!

The Electoral Commission for the Election of the Rector of TNMU officially announces that the election by a secret ballot of the Rector of TNMU is held on **June 17, 2020 from 9.00 to 15.00** at the address 1 Maidan Voli, Ternopil.

On the day of the election of the rector of TNMU the persons entitled to participate in the election of the rector must present one of the following documents, which certify the identity of the voter: Passport of the citizen of Ukraine; International passport of the citizen of Ukraine for traveling

abroad; Diplomatic passport of Ukraine; Service passport of Ukraine; Identity card for readmittance to Ukraine; Temporary certificate of the citizen of Ukraine; Driver's license; Stateless person certificate for traveling abroad; Permanent residence permit; Temporary residence permit; Migrant ID card; Refugee ID card; Refugee travel document; Identity card of the person under subsidiary protection; Student ID card.

At the election of the Rector of TNMU, the official public observers, candidate observers and

the mass media need to present the certificates issued by the Organizing Committee for the Election of the Rector of TNMU.

Please find any information about election of the Rector of TNMU (election programs of the candidates, voter booklet, Identification documents of the voters on the day of Election of the Rector of TNMU, etc.) on the official website of the University in the Election of the Rector section.

Yours sincerely, Electoral Commission for the Election of the Rector of TNMU

СТУДЕНТИ МОВИЛИ ПРО ІНФЕКЦІЙНІ ЗАХВОРЮВАННЯ ПІД ЧАС ОНЛАЙН-КОНФЕРЕНЦІЇ

Відбулася щорічна конференція, яку організують на кафедрі мікробіології, вірусології та імунології ТНМУ для студентів факультету іноземних студентів (відповідальна — доцентка Олена Покришко). Через карантин її змушені були провести онлайн. Тему обрали відповідно до сьогодення «Rap a pandemic». Студентам запропонували підготувати доповіді про інфекційні захворювання, збудники яких призвели до розвитку епідемій та пандемій упродовж останніх 200 років.

Приємно зазначити, що студенти активно відгукнулися на оголошення — 19 майбутніх лікарів 1-4 курсів презентували власні роботи викладачам кафедр. Кожен зі студентів обирає один з варіантів участі: необхідно було зробити презента-

цію у ppt-форматі з голосовим поясненням до слайдів або ж доповісти на обрану тему під час

Zoom-конференц-зустрічі з викладачами кафедри. Найактивнішими виявилися дружокурсники. Викладачі заслухали доповіді про епідемії чуми, які відбувалися в Індії, холери, хвороби Ебола, іспанського грипу, COVID і SARS. Відповідальність за організацію конференції взяв на себе Праджвал Гангаппа Тіпаннава (242-M1), який впорався з поставленими завданнями на «відмінно». Приємно було відчувати прагнення наших студентів до глибоких знань. Адже вони всебічно опрацювали матеріал з обраної теми та отримали досвід публічного виступу.

Пресслужба ТНМУ

НАШ УНІВЕРСИТЕТ ДОПОМАГАЄ БУДИНКУ МИЛОСЕРДЯ

Будинок милосердя Св. Вероніки міститься в селі Петриків, що неподалік Тернополя. Тут під опікою трьох сестер-монахинь жіночого монастиря служебниць Господа та Діви Марії з Матара Тернопільсько-Зборівської архієпархії УГКЦ мешкають 12 самотніх жінок. Найстарший – 86 років, наймолодший – 36. Нелегка доля судилася кожній. За станом здоров'я їм потрібна постійна підтримка та допомога, а ще – увага, турбота, піклування. Після складного періоду життя вони все це отримали в Будинку милосердя Св. Вероніки.

– Недуги приходять разом зі старістю й тоді особливо важлива підтримка рідних, а наші підопічні залишилися самотніми. Через кепське здоров'я вони не можуть обходитися без сторонньої допомоги, тож докладаємо всіх зусиль, щоб забезпечити їм гідний догляд, оточити піклуванням і любов'ю, – розповідає на-

стоятелька Будинку милосердя Святої Вероніки, матінка Марія Сенік. – Звичайно, без допомоги добродійців, людей активних, небайдужих і милосердних, обійтися неможливо. І дякувати Богові, такі люди є.

З настоятелькою Будинку милосердя, матінкою Марією та ще однією монахинєю – сестрою Марією зустрілися в адміністративному корпусі ТНМУ, в кабінеті проректора з науково-педагогічної та лікувальної роботи, професора Степана Запорожана.

Як розповіли монахині, завдяки підтримці керівників медуніверситету вдалося значно поліпшити догляд за старенькими, які отримали лікарські консультації та висококваліфіковану медичну допомогу. Потребуючі пройшли курс лікування й загалом потрапили в поле зору медиків.

Про своїх підопічних черниці розповідають з любов'ю та співчуттям.

«Більшість з них дуже немінні, декому потрібно допомогти підвестися з ліжка, погодувати,

покупати, розрадити словом, підтримати фізично й морально. Кожен наш день починається з

молитви. Коли гарна погода – виходимо на прогулянку. Полюбилися літнім людям і заняття з малювання, де всі охочі творять олівцем чи пензлем. У Великодній час традиційно водимо гаївки та «Подольночку». Осінь життя, на жаль, приходиться разом з недугами. У наших підопічних вони різні. У когось порушена координація рухів, хтось недочуває чи погано бачить, комусь треба допомогти впоратися з високим тиском... Тому без медичної допомоги не обійтися. Один з нещодавніх випадків: 75-річна старенька стала помічати, що дедалі гірше бачить. Ми звернулися за допомогою до лікарів і вона успішно пройшла курс лікування в офтальмологічному відділенні університетської лікарні. За потреби наших підопічних відвідує лікар-терапевт, який обстежить пацієнта, проконсультує. Надзвичайно важливою є також допомога студентів-медиків. Вони вимірюють артеріальний тиск, роблять масаж, а ще – ведуть зі старенькими розмови. Адже потреба в спілкуванні є завжди».

Для черниць та їхніх підопічних ця повноцінна допомога – медична, гуманітарна – надзвичайно важлива. Кажуть: «Вірні християнському покликанию, робимо все можливе, що від нас залежить, а Бог благословляє й посилає людей, які нам допомагають. Хочемо щиро подякувати представникам ТНМУ ім. Івана Горбачевського, які своєю працею творять добро. Ми молимося за наших добродійців щодня й просимо для них Божої ласки – і духовної, і матеріальної. Нехай Мати Божа опікується Вами, а всещедрий Господь винагородить Ваші старання й благословить Вас на многії та благі літа!».

Лідія ХМІЛЯР

ВОЛОНТЕРИ НЕ ПОЛИШАЮТЬ СВОЄЇ ПРАЦІ Й ПІД ЧАС КАРАНТИНУ

У складних умовах карантину не полишали своєї праці волонтери. Доцентка кафедри дитячих хвороб з дитячою хірургією нашого університету Тамара Воронцова в часи Революції Гідності стала на шлях волонтерства. І нині за її плечима – величезний досвід і багато добрих справ на користь українських патріотів, військових у зоні бойових дій, їхніх родин і пацієнтів.

«Коли оголосили про пандемію COVID-19, – розповідає Тамара Олександрівна, – я саме отримала медичну гуманітарну допомогу з Канади. Це були трахеостомічні трубки різних видів. А оскільки в особливо важких випадках хворих з ко-

Тамара ВОРОНЦОВА під час передачі Монастириській центральній районній лікарні гуманітарної допомоги зі спонсорської підтримки української діаспори Канади

ронавірусною інфекцією доводиться переводити на апарат ШВЛ, то при ускладненнях може виникнути потреба в цих медичних виробках. Я розмістила оголошення в одній із соціальних мереж, звертаючись до всіх опорних медичних закладів області та України, чим можу допомогти. Згодом мені почали надходити запити з лікарень Києва, Рівного, Харкова, Дніпра та інших міст.

Отож, трахеостомічні трубки різних розмірів і

пневмоманжетки отримали наші тернопільські опорні лікарні та лікувальні заклади майже з усієї України. Звичайно, залишила й про запас, тож у кого є в них потреба, можете звертатися! Щойно оголосили про складну ситуацію в Монастириській районній лікарні, зі своїх попередніх запасів я передала у медичний заклад системи для інфузії, кисневі маски, такі ж пакети отримали медпрацівники інфекційного відділення дитячої міської лікарні м. Тернополя».

Якось ще у перші дні карантину у стільниковому телефоні Тамари Олександрівни пролунав дзвінок. Телефонувала волонтерка та координатор платформи «РазомUA» Юлія Гончарова з Києва. Спільно з однодумцями вона зорганізувала Всеукраїнську онлайн платформу «Разом проти COVID-19», де об'єднала волонтерів з усієї України.

«Вони запросили мене стати координатором цього проекту на Тернопільщині, – розповідає пані Тамара. – Погодилася. Першим завданням було знайти у своїй області лікарів, які працюють з хворими на коронавірусну інфекцію для участі в проекті телеканалу «1+1», спрямованого на підтримку лікарів. Згодом почали надходити дзвінки від партнерів цієї соціальної ініціативи – представників фірм та організацій, які виготовляють медичні засоби, з пропозиціями щодо закупівлі захисних медичних засобів. Щоправда, самотужки такі питання було не вирішити, отож я скеровувала їх до очільників нашого обласного штабу боротьби з коронавірусом. Щодо більш адресної допомоги, то перша гуманітарна візія була від нашого земляка Сергія Притули, який співпрацює з цією організацією. За кошти шоумена закупили захисні медичні костюми багаторазового використання, а я вже передала їх інфекційному відділенню лікарні швидкої допомоги м. Тернополя. Згодом надійшли 200 одноразових захисних костюмів для медиків міської дитячої лікарні.

(Продовження на стор. 4)

Доброчинність

ВОЛОНТЕРИ НЕ ПОЛИШАЮТЬ СВОЄЇ ПРАЦІ Й ПІД ЧАС КАРАНТИНУ

(Закінчення. Поч. на стор. 3)

Такі ж засоби отримали й медичні працівники Почаївської районної лікарні, де перебувало багато хворих на COVID-19. Наразі очікуємо медичні шитки та захисні маски для Кременецької станції Е(Ш)МД допомоги, яка об'єднує ще три підстанції. Вже підготовлені акти щодо їх передачі через наших волонтерів у Кременці та Почаєві. Тишить, що до цієї діяльності долучаються всі небайдужі люди, як-от у Почаєві депутат міської ради Тарас Пляниця, який організував прийом та видачу цієї допомоги, а у Кременці її отримує лікар терапевт-кардіолог, волонтер Віктор Панфілов. Широ вдячна цим людям за таку співпрацю.

Приємно, але цілком неочікувано було й мені отримати невеликий сюрприз від Фонду соціальної справедливості за те, що долучилася до діяльності платформи «Разом UA». Поїхала днями на «Нову пошту» за власною посилкою, а мені кажуть: «Для вас ще одна є». Розпакуюю — а там набір авторських тістечок і подячний лист. Солодощі були приємною несподіванкою, бо звикла працювати, не очікуючи, що хтось може подякувати. А тут чиясь дбайлива рука прилаштувала до смачних тістечок ще й трішки уваги та позитиву, такі собі «ліки для душі», як сказав хтось з волонтерів. Здавалося б, дрібничка, а втішно».

Робота платформи «Разом UA» триває, адже коронавірусну інфекцію поки що не вдалося подолати й чимало закладів України ще потребують допомоги небайдужих людей. Організатори створили свій сайт, де щодня з'являється інформація про тих, кому вкрай необхідна така допомога. Отож усі, хто у силі допомогти, можуть долучитися до благодійництва. «Разом UA» представила інтерактивну карту всієї України, на якій розміщено 288 лікарень, що борються з COVID-19. Кожен з медзакладів має певну позначку, що показує рівень його забезпечення та список потреб. Відвідувачі онлайн-платформи можуть легко обрати, кому та як вони мають змогу допомогти. Крім того, на сайті є контакти координаторів, які зорієнтовані щодо того, яким закладам та як краще допомогти. Важливо й те, що це прозора система, — волонтери звітують про те, кого і чим вже забезпечили.

Розмірковуючи з доценткою Тамарою Воронцовою про волонтерство, цю непросту місію, яку вона обрала для себе одного буремного дня на Майдані, дійшли думки, що людина сама в силі творити своє життя на Землі. Важливо лише наповнити його змістом!

Лариса ЛУКАЩУК

МАЙБУТНІ МЕДИКИ ВЧАТЬСЯ РЯТУВАТИ ЖИТТЯ В УМОВАХ, МАКСИМАЛЬНО НАБЛИЖЕНИХ ДО РЕАЛЬНОСТІ

У навчально-практичному центрі симуляційного навчання ТНМУ ім. І.Я. Горбачевського, де здобувають знання майбутні лікарі та парамедика, студентам створили всі умови для якісного навчання й відпрацювання чіткого алгоритму дій у тій чи іншій клінічній ситуації. В окремо збудованому двоповерховому корпусі облаштували навчальне відділення невідкладної (екстреної) медичної допомоги. Тут міститься блок екстреної медичної допомоги (Emergency department), де майбутні медики працюють із симульованим пацієнтом. Є бокс для заїзду карети «швидкої» й сам належним чином обладнаний автомобіль. Від блоку, де асистенти здійснюють управління симуляцією, блок екстреної медичної допомоги відділяє напівпрозора перегородка. Велика лекційна аудиторія для проведення теоретичних занять за потреби може бути трансформована в залу для відпрацювання практичних навичок. Приміщення споряджені мікрофонами, камерами спостереження та всі дії студентів детально аналізують у брифінг-залі. Внутрішній дворик теж слугує для практичних занять.

Втілення проєкту з облаштування навчального корпусу невідкладної медичної допомоги стало одним з важливих кроків адміністрації ТНМУ ім. І.Я. Горбачевського задля впровадження в навчальний процес передових технологій для набуття майбутніми медиками практичного досвіду. Сучасна апаратура та манекени дозволяють студентам до автоматизму відпрацьовувати навички проведення реанімаційних заходів та надання першої допомоги в невідкладній ситуації. До важливої справи долучилися добродійці з Німеччини — благодійний фонд «Гуманітарна до-

помога м. Білефельд», звідки надійшло чимало якісного медичного обладнання.

З представницею фонду, директоркою Тернопільської обласної добродійної організації «Фонд Благодійність» Іриною Герелюс зустрілися в центрі симуляційного навчання ТНМУ:

(Зліва направо): завідувач кафедри медицини катастроф і військової медицини, науковий консультант центру симуляційного навчання, професор Арсен ГУДИМА, директорка Тернопільської обласної добродійної організації «Фонд Благодійність» Ірина ГЕРЕЛЮС і директорка центру симуляційного навчання Галина ЦИМБАЛЮК

— З 1993 року триває наша співпраця з німецьким благодійним фондом «Гуманітарна допомога міста Білефельд» і завдяки постійній системній підтримці його керівника Пітера Регера маємо можливість втілювати різні соціально важливі проєкти. Медичний та соціальний — такі основні напрямки нашої благодійної діяльності, — каже пані Ірина. — Допомагаємо геріатричним відділенням, інтернатам, притулком, територіальним центрам соціального забезпечення, що опікуються людьми, які опинилися у скрутних життєвих обставинах. Нашим надійним партнером є ТНМУ ім. Івана Гор-

бачевського. Скажімо, щороку медичні бригади фахівців ТНМУ здійснюють профілактичні огляди дітей дошкільного й шкільного віку, які потребують додаткового обстеження та лікування. Ми теж прагнемо бути корисними університету, допомагаючи, зокрема, в облаштуванні центру

ційну лампу. А ще — медичні функціональні меблі та карету швидкої допомоги, яку використовуємо для навчання парамедиків, — зазначила директорка центру симуляційного навчання Галина Цимбалюк. — Усе обладнання в доброму стані й відповідає світовим стандартам. Використовуючи його, студенти вчаться, зокрема, надавати екстрену медичну допомогу на ранньому госпітальному етапі.

Долучившись до розмови, завідувач кафедри медицини катастроф і військової медицини, науковий консультант центру симуляційного навчання, професор Арсен Гудима, підкреслив, що на заняттях у центрі невідкладної допомоги, студенти відшліфовують необхідні практичні навички в умовах, якнайбільш наближених до реальності.

— Відділення невідкладної (екстреної) допомоги — це підрозділ, куди передає пацієнта бригада швидкої допомоги, щоб порятунок життя відбувся спадкоємно — від швидкої та приймального відділення до спеціалізованого, де недужого лікуватимуть стаціонарно. Багато профільні лікарні України в обов'язковому порядку повинні створити такі підрозділи, й у нашому навчальному центрі стараннями адміністрації ТНМУ створені всі умови для підготовки відповідних висококваліфікованих фахівців. Сердечна подяка благодійному фонду з німецького міста Білефельд, обласній добродійній організації «Фонд Благодійність», що долучилися до облаштування університетського центру симуляційного навчання та його підрозділу — навчального центру невідкладної допомоги.

Лідія ХМІЛЯР

ВІТАЄМО!

28 квітня відзначила ювілейний день народження керівник навчально-наукового інституту фармакології, гігієни та медичної біохімії імені М. П. Скакуна, професорка кафедри фармакології з клінічною фармакологією ТНМУ Катерина Андріївна ПОСОХОВА

Вельмишановна Катерина Андріївно!

Ректорат, профком і весь колектив університету щиро, сердечно вітають Вас з ювілейним днем народження!

У стінах університету Ви здобули вищу медичну освіту, а згодом після двох років роботи в Ялтінському науково-дослідному інституті імені Сеченова успішно пройшли понад 44-річний трудовий шлях: спочатку старшої лаборантки, аспірантки, асистентки, згодом доцентки, впродовж 23-х років — завідувачки кафедри фармакології з клінічною фармакологією, а останні 6 років — професорки цієї кафедри.

Особливо цінуємо Вашу плідну діяльність спочатку впродовж

трьох років деканом медичного факультету, згодом останні 6 років — очільницею навчально-наукового інституту фармакології, гігієни та медичної біохімії імені М. П. Скакуна.

Глибоко поважаємо й шануємо Вас як одну з найталановитіших випускниць першого покоління, видатного вченого-фармаколога, майстерного педагога та організатора навчального процесу, вихователя студентсь-

кої молоді, привабливу особистість за багаторічну невтомну працю, високий професіоналізм, сумлінне виконання своїх службових і громадських обов'язків, зразкову працездатність, пунктуальність, вимогливість і справедливості.

Активною була Ваша громадська діяльність, зокрема, як впродовж 25 років голови Тернопільського осередку Асоціації фармакологів України, члена Міжнародної асоціації фармакологів, протягом 30 років — керівника регіонального відділення Державного експертного центру МОЗ України, члена редколегії двох наукових журналів, спеціалізованої вченої ради з захисту дисертацій, вченої ради, ЦМК, наукової комісії університету, вченої ради факультету, голови вченої ради ННІ

Ваша професійна та громадська діяльність відзначені двома грамотами Кабінету Міністрів України, почесною грамотою МОЗ України, двома грамотами обласної держадміністрації, гра-

мотами міської ради, Асоціації фармакологів України, грамотами та подяками ректора університету.

Ваші порядність, працелюбність, інтелігентність, жіноча чарівність, уважне ставлення до людей, прагнення робити добро заслуговують найвищої оцінки та є прикладом для наслідування новими поколіннями студентів, молодих лікарів, науковців і викладачів.

Бажаємо Вам, вельмишановна Катерина Андріївно, доброго здоров'я, невичерпного творчого натхнення, нових успіхів у Вашій благородній діяльності, добробуту, людського тепла, душевного спокою, родинного благополуччя й затишку, довгих років радісного та щасливого життя.

Нехай здоров'я, радість і достаток

Сипляться, немов вишневий цвіт,

Хай малює доля з буднів свято І дарує Вам багато літ!

Ректорат і профком ТНМУ імені І.Я. Горбачевського

ВІН ДУЖЕ ЛЮБИВ КАФЕДРУ ТА БЕЗМЕЖНО КОХАВ ДРУЖИНУ. А ЩЕ – БУВ УЧИТЕЛЕМ МОГО ЖИТТЯ

Життя кожної людини – симбіоз, поєднання різних сфер, їх розвиток та удосконалення впродовж всього життя. Не всім вдається домогтися гармонійності цього поєднання, але якщо вже вдається, то така людина стає прикладом, справжнім вчителем для всіх навколишніх, залишає відбиток на життєвому шляху тих, кому пощастить з нею спілкуватися. Сьогодні хочу розповісти про свого вчителя життя – Ярослава Івановича Федонюка – видатного вченого-анатома, зразкового педагога, і, може стверджувати, що мені пощастило особливо, – мого батька.

Я.І. Федонюк народився 10 квітня 1940 року у сім'ї селянина середуцям з трьох дітей. Його босоніге дитинство у селі Білопілля Грубецького повіту Люблінського воєводства (Польща) «минуло швидко й непомітно», – згадує тато у своїй біографії, – «смутно було, важко...». Його батьки – Іван Іванович і Ганна Романівна Федонюки вели там велике господарство, займалися землеробством і тваринництвом. І виховували двох синів Ігоря та Ярослава й доньку Марію.

1945 року всю родину Федонюків виселили у Запорізьку область, а згодом, цього ж року, з ініціативи глави сім'ї, вся родина переїхала в Західну Україну – до Рівного. Тут 1947 року Ярослав Федонюк пішов у середню школу № 10. Ярослав Іванович згадував: «... у школі мене принизливо обзивали «переселенцем», але я не ображався, вчився, був активним, займався спортом, відвідував гуртки самодіяльності, став старостою класу. Своєю працею, ініціативністю я довів ровесникам, що нічим не гірший від них, і мене за поважали».

До 7 класу навчання в школі було платним. Беручи активну участь у громадському житті школи, Ярослав постійно допомагав батькам у веденні господарства: пас худобу, доглядав за птицею та бджолами, їздив на сінокоси. Тоді ж у його житті сталася подія, про яку мій тато залюбки згадував: «Батьки познайомили мене з людиною, яка збирала лікувальні трави й ними зцілювала хворих. Це був вельмишановний вечній-самоучка – Михайло Андрійович Носаль. До речі, він був священиком, і я з батьками не раз відвідував його службу. Михайло Андрійович для мене став першим вчителем медицини».

А ще до періоду навчання в школі належить не менш знакова подія – знайомство з майбутньою

дружиною. Справа в тому, що після об'єднання чоловічої та жіночої гімназій його однокласницею стала Таїсія Михайлівна Бояр. Історія залицяння тата досі переказується у нашій родині, як він виливав цілі флакони парфумів у портфель дівчини, і солодощі підкладав, і квіти на парті залишав, не показуючи Таїсії при цьому ніяких знаків залицяння. До речі, у школі №10, що й зараз розташовується в Рівному на тому самому місці, де і понад 70 років тому, їхні світлини – юних красивих випускників 1957 року, збереглися й досі. Чи так підказала творча інтуїція фотографа, чи це була рука долі, але зі шкільної випускної віньетки Ярослав і Таїся поруч одне з одним.

Славик (так називали його друзі в школі) дуже любив спорт: він займався легкою атлетикою та неодноразово на шкільних змаганнях виборював перемогу, був чемпіоном Рівненської області з легкої атлетики серед школярів.

Після закінчення середньої школи 1957 року Ярослав три місяці працював учнем токаря, а в серпні того ж року вступив на фельдшерське відділення Рівненського медичного училища, де навчався упродовж двох років і бігав на чергування в лікарню, щоб краще пізнати медицину. Тато згадував: «Чудовим наставником був лікар-хірург, а згодом доктор медичних наук Е.М. Боровий. Коли був студентом 4 курсу, то практику проходив в обласній лікарні м. Рівне, де саме під керів-

50 років пліч-о-пліч. Професор Ярослав ФЕДОНЮК з дружиною Таїсією (7.05.2011 р.)

ництвом Борового виконав свою першу апендектомію».

Після закінчення навчання у медичному училищі молодий юнак у червні 1959 року був призваний на чинну військову службу, яку проходив у м. Бердичів Житомирської області. Ярослав пройшов спочатку школу рядового, сержанта, а згодом зайняв посаду старшого фельдшера полку та начальника полкової аптеки одночасно. Під час служби Ярослав Федонюк надавав першу медичну допомогу, лікував

солдатів і, як завжди, займався спортом. На останньому році служби в армії Ярослав Іванович за підтримки командира полку організував підготовчі курси до вступу у вищі навчальні заклади. Закінчив службу 1962 року старшиною медичної служби.

7 травня 1961 року, ще під час служби в армії (будучи 21-річним парубком), він одружився, як і мріяв, з дівчиною свого першого шкільного кохання Таїсою Михайлівною Бояр (1941 р. н., село Корнин Рівненської області), яка стала його вірною супутницею впродовж 56 років подружнього життя.

Мама Таїсія Михайлівна завжди була берегинею, душею, натхненницею усієї родини. Усі колеги, знайомі, друзі згадують про подружжя Федонюк, як про чудову пару. «Ярослав і Таїсія за характером душі, як дві краплі води, схожі», – мовив про них давній, ще армійський друг Федонюка, його колишній однокласник Віктор Юрченко.

1962 року Ярослав Іванович вступив до Тернопільського державного медичного інституту. Під час навчання займався в наукових гуртках кафедри нормальної анатомії, терапії та хірургії, виступав з доповідями на студентських конференціях, публікував свої перші наукові роботи. Це й сприяло його формуванню як молодого науковця.

Під час навчання в медінституті «...я вже був одружений та мав сина Ігоря, – згадував тато, – а стипендії на життя та платню за квартиру не вистачало, тому я ввечері підзаробляв, працюючи лаборантом на кафедрі нормальної анатомії, не цурався разом з одногрупниками у вільний час розвантажувати вагони, тренував команду легкоатлетів».

Успіхами у подальшій кар'єрі мій батько Ярослав Іванович завдячує своїм вчителям: професорові Миколі Яковичу Полянкіну (завідувач кафедри нормальної анатомії Тернопільського медінституту) та професорові Олексію Павловичу Сорокіну (завідувач кафедри нормальної анатомії Горьківського медінституту імені С. Кірова).

Після закінчення 1968 року Тер-

нопільського державного медичного інституту за спеціальністю «лікувальна справа» розпочав навчання в аспірантурі на кафедрі нормальної анатомії. Як згадував Павло Павлович Потехін, «Ярослав Іванович, майстер спорту з легкої атлетики, стрімко увірвався в аспірантуру кафедри нормальної анатомії Горьківського медінституту. Завжди бадьорий, підтягнутий та життєрадісний, незважаючи на труднощі життя в далекому місті та аспірантську стипендію, дотепний у розмовах і застіллях, Ярослав Іванович не мав недоброзичливців».

А ще тато згадував, що під час навчання в аспірантурі 1970 року він виступав з доповіддю на IX Міжнародному анатомічному конгресі в Ленінграді (Росія), де познайомився з вченим з Японії Х. Кіккава, який також займався вивченням селезінки. «Ми довго спілкувалися, обговорювали питання морфології, обмінювалися досвідом. Японець пообіцяв надіслати підручник з анатомії. Слова він дотримав, але тритомник з анатомії японською мовою перед тим, як опинитися в мене в руках, три місяці пролежав у високих кабінетах для вивчення обставин його появи в Радянському Союзі. Підручник мені віддали після безлічі письмових пояснень і перевірок, разом з попередженням не спілкуватися з японським науковцем. А коли з Японії прийшов виклик для участі у роботі міжнародного анатомічного конгресу, мене категорично поставили перед вибором: або робота в навчальному закладі, або поїздка на конгрес. Звісно ж, я вибрав роботу, і на конгрес не поїхав. Такі колись були часи».

У березні 1971 року в м. Горький (Росія) молодий науковець захистив дисертацію на здобуття наукового ступеня кандидата медичних наук за спеціальністю 751 – анатомія людини на тему «Соединительнотканная строма и сосуды селезенки человека в долевом и сегментарном аспекте». 1972 року рішенням ради Горьківського державного медичного інституту імені С.М.Кірова від 30 березня 1972 року йому присвоєно науковий ступінь кандидата медичних наук. За матеріалами дисертаційної роботи 1989 року в Москві вийшла його перша монографія «Клиническая морфология селезенки» (автори Сорокин А.П., Полянкин Н.Я., Федонюк Я.И.).

З 1971 до 1984 року мій батько Ярослав Іванович працював асистентом кафедри анатомії людини Тернопільського державного медичного інституту, завідував якою професор В.Г. Ковешніков. Відповідав за наукову роботу, а згодом виконував обов'язки завуча кафедри.

Працюючи асистентом кафедри,

тато не забував про виховання своїх дітей: Ігоря та Лариси. Я дуже часто згадую, як кожного ранку, під час ранкової прогулянки в дитячому садку, мені тато передавав цукерки (іриски або смотульки дюшес) через великий кам'яний паркан, який відділяв двір морфологічного корпусу медінституту від дитсадка. Батько завжди намагався прищепити нам з братом працелюбність, відповідальність, прагнення до знань і постійного самовдосконалення. І це йому вдалося. «Якщо будеш добре працювати, то в житті щось будеш мати», – любив повторювати тато слова свого батька. Найголовніше – працювати. Це – татова школа на все життя».

Будучи асистентом, а згодом і доцентом кафедри анатомії людини (4 вересня 1985 року рішенням Вищої атестаційної комісії при Раді Міністрів СРСР затверджений у вчену звання доцента), мій батько Ярослав Федонюк працював над написанням докторської дисертації під чуйним керівництвом Володимира Георгійовича Ковешнікова. З серпня 1984 року, після переведення професора В.Г. Ковешнікова ректором Луганського медичного інституту, був обраний за конкурсом на посаду завідувача кафедри нормальної анатомії.

Це стало новою віхою його життя. Ярослав Іванович переймав кращі традиції та продовжував наукові напрямки професорів М.Я. Полянкіна та В.Г. Ковешнікова. 1987 року на засіданні спеціалізованої ради з морфологічних спеціальностей при Київському медичному інституті імені академіка О.О. Богомольця захистив дисертацію на здобуття наукового ступеня доктора медичних наук за спеціальністю 14.00.02 – анатомія людини на тему «Закономерности адаптационно-реадаптационных преобразований скелета при различных режимах двигательной активности». Рішенням ВАК при Раді Міністрів СРСР від 15 квітня 1988 року йому присвоєно науковий ступінь доктора медичних наук, а рішенням Державного комітету СРСР народної освіти від 29 грудня 1988 року – вчене звання професора кафедри анатомії людини.

За час роботи на посаді завідувача кафедри нормальної анатомії (1984–2006 рр.) – майже чверть століття – мій батько Ярослав Федонюк створив морфологічну школу. Завдяки своїй одержимості анатомією тернопільська школа морфологів здобула визнання не лише в Україні, а й далеко за її межами. Наукові здобутки школи Федонюка (його дуже часто так просто називали колеги та друзі) визнані не лише в межах СРСР, СНД, України, а й в Португалії, Німеччині, Греції, Польщі, Японії, Китаї, США, Мексиці, Румунії.

Як у своїх спогадах зазначав професор Микола Анатолійович Волошин, «Ярослав Іванович вмів швидко й однозначно виокремити в науковій проблемі її суть і головну складову, а в людині, що стоїть за нею, життєву мотивацію поведінки».

Сповнений життєвою енергією, завзятістю до кожної справи, Ярослав Федонюк щоденно ділився своїм досвідом із молодими науковцями, студентами. Він запровадив читання комплексних лекцій для студентів разом з викладачами клінічних кафедр. Його лекціями заслуховувалися, його практичні заняття були взірцем, тато умів знайти підхід до кожного студента.

(Продовження на стор. 6)

ВІН ДУЖЕ ЛЮБИВ КАФЕДРУ ТА БЕЗМЕЖНО КОХАВ ДРУЖИНУ. А ЩЕ – БУВ УЧИТЕЛЕМ МОГО ЖИТТЯ

(Закінчення. Поч. на стор. 5)

«Будучи студентом, – згадує Микола Миколайович Панасенко, колишній студент і лаборант кафедри анатомії людини – я підробляв лаборантом на кафедрі нормальної анатомії протягом п'яти років. Потрібно віддати належне його таланту читати лекції. Всі дивувалися тому, як він вільно володів лекційним матеріалом, це не було сухим викладом інформації. Складалося враження, що професор народився вже зі знаннями медицини. На іспитах ставився до студентів об'єктивно й принципово, але по-людськи».

На запитання журналістів: «Що у роботі приносить Вам найбільше задоволення?», батько відповідав: «Спілкування зі студентами на семінарі! Це не дає мені старіти! З ними я відчуваю себе сповненим сили їхнім однолітком, ніби повертаюся у молодість! Дуже люблю студентів, їхні дотепні жарти, цікаві історії. Я дякую Богу, що він дав мені в житті так багато молоді! Завдяки їм я йду в ногу з сучасністю, черпаю від них життєву силу!».

Ярослав Іванович започаткував проведення студентських брейн-рингів, які мали шалений успіх серед студентів перших курсів і були візитівкою кафедри анатомії людини. Батько настільки був відкритий у спілкуванні, що не соромився приймати шаржі, які малювали студенти. Таких студентських малюнків назбирав майже цілу колекцію.

Ярослав Федонюк завжди щедро ділився своїми знаннями, він був мудрим і вимогливим наставником для молодих науковців. У нього багато послідовників і учнів: під його керівництвом виконано та захищено 1 докторську та 24 кандидатських дисертації. Він неодноразово виступав офіційним опонентом на захистах докторських і кандидатських дисертацій.

На базі кафедри за ініціативи його батька, Ярослава Івановича, неодноразово проводили наради завідувачів кафедр нормальної анатомії медичних навчальних закладів України, конгреси, симпозиуми та науково-практичні конференції. Зокрема, Всеосяжний симпозиум з медичної та спортивної антропології (1991); I міжнародний конгрес з інтегративної антропології (1995); міжнародна конференція «Актуальні питання морфології», присвячена пам'яті академіка, лауреата Державної премії України, професора С.А. Сморгача (1996); виїзна сесія Української академії наук національного прогресу, присвячена 40-річчю Тернопільської державної медичної академії (1997); VI Українська наукова конференція анатомів, гістологів та топографоанатомів; саміт нормальних анатомів України та Росії, присвячений року Росії в Україні (2003). На запитання Володимира Андрійовича Барни «Чому саме саміт, а не інший форум», тато йому відповів: мені вже набридли традиційні симпозиуми та конференції, хочеться чогось нового.

Батько дуже любив і пишався своєю кафедрою, його безперечною заслугою є реорганізація та естетич-

не оформлення кафедри й анатомічного музею, створеного на початку 70-років XX століття, унікального своїми оригінальними експонатами. Зараз це «Музей людського тіла». Вся експозиція розміщена в інтер'єрі, витриманому у стародавньому стилі, прикрашеному ліпниною та репродукціями Рембранта, а саме таке обрамлення годиться для храму анатомії як найдавнішої науки. «Можливо, у цих стінах і панує дух смерті, але це смерть заради життя!», – так любив повторювати тато.

Кабінет Ярослава Івановича теж був як своєрідний музей – на стінах висіло багато художніх картин, портретів вчителів і колег, на полицях – безліч наукових і публіцистичних книг, медичних видань, а також раритетної літератури, рідкісних словників.

Його надбанню можуть позаздрити багато професійних колекціонерів, адже колекція складає понад 30 примірників (є книги XVIII сторіччя). Книги любив дарувати.

Численні грамоти, подяки, титули, відзнаки, посади та звання, якими нагороджений та яких удостоєний мій батько – це офіційні нагороди, які документально засвідчують його заслуги перед Батьківщиною та медициною. За час, коли завідувачем кафедри був Я.І. Федонюк, її вважали найкращою в Україні та однією з найкращих у СРСР. Все це було, і це просто констатація фактів:

– академік Української академії наук національного прогресу (1995);
– академік Міжнародної академії інтегративної антропології (1995);
– заслужений діяч науки і техніки України (1996);
– академік Нью-Йоркської Академії наук (1997);
– академік Української екологічної академії наук (2003);
– академік Української академії наук (2004);
– лауреат премії Української академії наук у галузі біології, хімії та медицини (2003);
– почесний професор Тернопільського державного медичного університету імені І.Я. Горбачевського (2012);
– член експертної ради Вищої атестаційної комісії України;
– член науково-методичної комісії з медицини Міністерства освіти та науки України;
– член експертної комісії Міністерства охорони здоров'я та Національної академії медичних наук України з циклу «Морфологія людини»;
– член комісії з медицини секції медико-біологічного профілю науково-методичної ради Міністерства освіти України; член Президії Ук-

раїнського наукового товариства анатомів, гістологів, ембріологів і топографоанатомів;

– президент I-го Міжнародного конгресу з інтегративної антропології;

– президент західної філії Міжнародної академії інтегративної антропології;

– академік-секретар Західного відділення Міжнародної академії інтегративної антропології;

– заступник голови спеціалізованої вченої ради;

– член спеціалізованої вченої ради із захисту дисертаційних робіт зі спеціальностей «хірургія» та «нормальна анатомія»;

– член редколегії шести фахових наукових журналів: «Морфологія», «Вісник наукових досліджень», «Вісник морфології», «Науковий

Personalities of the World» (6 edition, 1996, США), «International Man of Millenium» (24 edition, 1997, England). Ярославу Івановичу присвоєно звання «Людина року» (США, 1997) за досягнення і внесок у життя суспільства, він обраний людиною тисячоліття в медичній освіті (Кембридж, Великобританія, 2000). Йому присуджено золоту зірку – символ видатних досягнень (Кембридж, Великобританія).

Ярослав Іванович увійшов нарисом до монографії «Видатні особи XX століття: українці Холмщини і Підляшшя» у серії «Видатні особи XX століття» (1997), до книги «Україна медична. Лікар III тисячоліття» (2002), до Тернопільського енциклопедичного словника (2008), внесений до «Оксамитової книги» Інституту біографічних досліджень та Української академії геральдики. Федонюку Ярославу Івановичу присвячена сторінка у Вікіпедії.

Але особливо цінним для себе мій тато вважав любов своєї сім'ї, шанобливе ставлення колег, щире вдячність своїх учнів і студентів, світлове визнання й повагу в колі морфологів. Це те емоційне джерело, яке завжди давало йому душевні сили й молодість!

Авторитет мого батька беззаперечно здобутий його наполегливою повсякденною працею! Він дуже часто вечорами залишався після роботи в кабінеті та вичитував, писав, креслив, правив, творив...

Кафедра для нього була особливим місцем, багато свого часу він проводив в її стінах, щоб у тиші ввечері створити щось нове. Як згадує його колега-анатом Богдан Григорович Макар, «можна ствердно сказати, що Ярослав Іванович Федонюк закоханий у працю, бо трудиться із запалом, ревно та старанно». Свідчення цього – промовисті факти: він є автором і співавтором двох монографій, понад 600 наукових і методичних праць, понад 20 підручників і посібників, він брав участь у розробці «Українського стандарту міжнародної анатомічної номенклатури».

За підручник «Анатомія з фізіологією та патологією» 2002 року отримав грамоту президента Форуму видавців (надрукована у видавництві «Укрмедкнига») та диплом II ступеня лауреата премії Української академії наук з відділення медико-біологічних і хімічних наук в галузі біології, хімії і медицини, 2007 року його підручник «Функціональна анатомія» переміг у конкурсі «Краща книга року з фізичного виховання і спорту» в номінації «Теоретико-методологічні основи фізичного виховання та оздоровчої фізичної культури».

Батько був також на всі руки майстер – тесляр, каменяр, зварник, садівник, городник, водій, професор, академік – він усе ремонтував вдома, любив майструвати, збудував дачу.

Тато щиро сповідував любов до Бога та ближнього. Часто відвідував духовні центри в Україні. При ньому завжди було акуратно складене Святе Письмо. «Чим більше спілкувався з Ярославом Івановичем, тим

глибше переконувався в щирому сповіданні ним загальнолюдських принципів – самопізнання, злагоди з Божою волею, праведності людської душі. Він просто Людина, яка творила добро на землі!», – згадував у своїх розмовах професор Віталій Петрович Новак.

Особлива гордість Ярослава Івановича Федонюка – його діти. Старший син Ігор довго себе шукав у філософії й творчості. І став художником. Щоб осмислити своє «Я», довелося поїхати в Індію й там зануритися у глибинний світ йоги та древньої індійської культури.

Друга радість Ярослава Федонюка – я, його донька. Я продовжила справу свого тата. Закінчивши Тернопільську державну медичну академію, зайнялася науковою роботою, захистила спочатку кандидатську дисертацію, а згодом – докторську. Стала доктором медичних наук, професоркою, зараз завідувачка кафедри медичної біології ТНМУ й гідно продовжую лінію свого талановитого батька.

Найбільша радість для нього був онук Ярик. Дідусь Ярослав щоранку, як колись його маму, свою доньку, за руку водив онука в дитячий садок. Ярик зараз навчається у школі, але, можливо, він стане продовжувачем Федонюківської династії.

2015 року Ярослав Іванович пішов на заслужений відпочинок – бурхливе й копітке життя, пов'язане з медициною, педагогічною та науковою діяльністю, залишилося позаду. Проте тато ніколи не сидів склавши руки: допомагав по господарству, щонеділі ліпив вареники або смажив тертохи, зрідка, але їздив на дачу, а ще впорядковував колекцію раритетної літератури, рідкісних словників і медичних видань.

Помер Ярослав Іванович Федонюк 5 липня 2017 року у віці 77 років.

*Ти знаєш, тату, вже цвітуть сади,
Тополі пахнуть, і горить кульбаба.*

*А ти на нас вже дивишся згори...
І рай земний тебе уже не вабить...*

*Ти знаєш, тату, вишні – на врожай!
Так рясно вбрались у розкішні шати.*

*...Великдень скоро... І морозам край...
...ще щось важливе мусила сказати...*

*Ти знаєш, тату, все у нас гаразд.
Здорові, ситі. Чом гнівити Бога...*

*Але так хочеться, щоби іще хоч раз
Твоя нога ступила до порога...*

У моїй пам'яті та пам'яті його друзів і колег він назавжди залишиться яскравою особистістю – взірцем людини невинної енергії, чесної, щирої, справедливої, із неперевершеним почуттям гумору.

Життєве кредо мого вчителя Життя: «допомагати всім, абсолютно всім, хто б не звернувся», «не витрачати свій час у марній боротьбі за досконалість, просто прагнути побити все якнайкраще» залишається прикладом для мого наслідування у вчинках, праці та житті!

**Лариса ФЕДОНЮК,
донька, завідувачка
кафедри медичної біології
ТНМУ, професорка**

Професор Ярослав ФЕДОНЮК з донькою Ларисою (2011 р.)

вісник Ужгородського державного університету (серія: Медицина)», «Наукові записки Тернопільського педагогічного університету» «Клінічна анатомія та оперативна хірургія».

За високий професіоналізм, підготовку висококваліфікованих фахівців охорони здоров'я, наукові здобутки, відданість справі Ярослав Іванович нагороджений почесними грамотами Міністерства охорони здоров'я України (2002, 2007), за перемогу в конкурсі «Краща книга року з фізичного виховання і спорту» – почесною грамотою Міністерства України у справах сім'ї, молоді та спорту (2007); за заслуги перед кафедрою нормальної анатомії з нагоди її 20-річчя – пам'ятною медаллю (2004).

Біографічні дані Ярослава Івановича ввійшли до міжнародних видань досягнень XX століття в галузі морфологічної науки: «International WHO'S WHO of Twentieth Century Achievement» (5 edition 1998, США), «International WHO'S WHO of Twentieth Century Achievement» (6 edition, 1999, США), а також у видання бібліографічних центрів: «500

ОЛЕКСАНДР КОСМАН: «ЧАС – КОШТОВНИЙ РЕСУРС, ЯКИЙ НЕ МОЖНА МАРНУВАТИ»

Олександр Косман – цьогорічний випускник медичного факультету, член студентського парламенту й наукового товариства студентів ТНМУ, організатор Міжнародного медичного конгресу студентів і молодих вчених, який щороку відбувається в нашому університеті. Про навчання та громадську роботу, про втілені студентські проекти й цікаві ініціативи, про захоплення, які роблять життя ще цікавішим, Олександр розповів в інтерв'ю «Медичній академії».

– Крок за кроком ви вперше наближаєтеся до своєї мети – стати лікарем. Чому саме цю професію обрали?

– Що буду лікарем мріяв з дитинства. Коли в четвертому класі нам роздали анкети із запитанням «Ким хочеш стати, коли виростеш?», я написав: «Медиком». У мене був гарний приклад – моя матір. Вона працювала медсестрою. Померла від важкої хвороби 2009 року. Мама навчила мене бути відповідальним, сумлінним, любити людей та допомагати тим, хто в біді. В жодній іншій галузі, крім медицини, я себе не бачу.

– Де минуло ваше дитинство?

– Народився в місті Овруч на Житомирщині, згодом наша родина переїхала до села Римачі на Волині, що неподалік державного кордону з Польщею. Вітчим

служив прикордонником на пропускному пункті «Ягодин». Нас, дітей, було в сім'ї троє: старший брат Ігор, я та молодша сестра Поліна. Після 9 класу вступив до Ковельського медичного коледжу на спеціальність «Лікувальна справа» й через три з половиною роки закінчив його з дипломом молодшого спеціаліста з відзнакою. Отримав кваліфікацію «фельдшер». Подальші пів року працював у складі бригади швидкої допомоги в Ірпіні. Робота на «швидкій» – добра школа для медика, де вчать швидко думати та приймати правильні рішення, адже від цього залежить людське життя. Я працював на повний оклад і брав додаткові чергування, бо в центрі первинної медико-санітарної допомоги фахівців не вистачало. Випадки траплялися різні, я швидко набував досвіду й остаточно впевнився, що обрав професію правильно. Для здобуття вищої медичної освіти подав документи до ТНМУ ім. І.Я. Горбачевського. Зробив це за порадою знайомої, яка закінчила Ковельський медичний коледж роком раніше й вже навчалася на другому курсі університету. Вона багато розповідала про альма-матер.

– Студентські роки – новий етап в житті та нові можливості. Що особливо запам'яталося?

– Гарних спогадів багато. Скажімо, я став учасником програми «Work and Travel» і літні канікули після першого курсу провів у США. Працюючи в Чикаго, здобув чудовий досвід, нові навички, друзів, попрактикувався в

розмовній англійській... А ще отримав перші уроки тайм-менеджменту. В Америці дуже швидкий ритм життя, бо люди там багато працюють і цінують власний час. І це правильно. Час – коштовний ресурс, його не можна марнувати. Повернувшись до Тернополя, вирішив не втрачати темп. У нашому університеті добре розвинуте студентське самоврядування й я долучився до заходів, які зорганізував студентський парламент ТНМУ. Наступного року мене обрали головою сектора інформації, а на 4 курсі – заступником голови студентського парламенту. Разом з друзями ми створили сторінку студпарламенту у соціальній мережі Інстаграм, потім – у Фейсбуку. Був дизайнером студентського глянцевого журналу «UNITIME», координатором волонтерської діяльності студентів-однокурсників. Громадська робота мені до вподоби, вона дає неоціненний досвід.

– Який з проектів вас особливо зацікавив?

– Університетський проект «Ментор» покликаний допомогти першокурсникам швидше адаптуватися до студентського життя. Це – відповідальна й почесна місія студентів старших курсів. Ментор є довіреною особою, мудрим другом, який порадить, підкаже, поділиться досвідом і допоможе новачку розвинути власний потенціал та набути необхідних навичок. Така взаємодія на користь обом, бо розвиває навички спілкування, сприяє самовдосконаленню. Проект діє другий рік. Студенти,

які хочуть спробувати себе як ментори, заповнюють анкету та проходять відбір. Перевага – людям активним у навчанні й громадському житті, з позитивним досвідом. Бо якщо досвіду немає – то й ділитися нічим. Цікавий також проект «Банк донорів». Потреба в донорах є гострою для багатьох медичних закладів, тому керівництво університету підтримало нашу ініціативу створити реєстр потенційних донорів з числа студентів і викладачів ТНМУ. Учасники проекту на добровільних засадах зможуть здавати кров, аби врятувати чиєсь життя.

– Яку лікарську спеціальність хотіли б обрати в майбутньому?

– Дуже подобається кардіохірургія, судинна хірургія, травматологія, ортопедія. В дитинстві любив складати конструктор, а травматологія та ортопедія – це і є мистецтво складати кісточку до кісточки, лікуючи переломи. На п'ятому курсі був присутнім на операції, яку проводив професор Віталій Васильович Мальований. Це був справжній майстер-клас з торакальної хірургії. Тоді в операційній я вперше побачив пульсуюче серце й запам'ятав ту мить назавжди. До слова, це було в день мого народження – 23 листопада.

– Хто для вас є прикладом у житті?

– Ректор нашого університету, професор Михайло Михайлович Корда. Пригадую його цікаві лекції на другому курсі, яких очікував з нетерпінням. Щомісяця очільник ТНМУ зустрічається зі студентським парла-

ментом, де обговорюють важливі для студентів питання й шляхи їх вирішення та де завжди присутній обмін думками. Це чудова практична школа для тих, хто хоче бути лідером

– Чим захоплюєтеся у вільний час?

– Якщо є вільна година, то краще провести її, спілкуючись з друзями. Не сидіти вдома за комп'ютером, не «залипати» у соціальних мережах, бути мобільним, активним, щоб плідно використати кожен мить студентського життя.

Люблю фотографувати, особливо пейзажі, люблю піші мандрівки. Я завзятий турист. Щоліта ходимо з друзями в похід. Найчастіше – в Карпати. Торік наш маршрут проліг гірським масивом Східні Горґани. Надзвичайно мальовнича місцина, з неймовірними краєвидами. Три дні в горах – без інтернету й мобільного зв'язку, лише гарна компанія та чудова природа. Саме те, що потрібно для справжнього відпочинку!

Інформатика – ще одне моє захоплення. Навички роботи з комп'ютером опанував, навчаючись в школі, й постійно вдосконалюю своє вміння. На професійному рівні працюю з комп'ютерними програмами Photoshop, а також для верстки, дизайну. Самовдосконалення для мене є дуже важливим, тому відвідував різні тренінги: з тайм-менеджменту, проектного менеджменту.

– Ваш життєвий принцип?

– Не втрачати час дарма, бо він коштовний.

Лідія ХМІЛЯР

ОБ'ЄКТИВ

ОНЛАЙН-КОНКУРС

ВІРШ У ВИШИВАНЦІ

До Всесвітнього дня вишиванки студенти Тернопільського національного медичного університету імені І. Горбачевського вирішили у цікавий спосіб вшанувати українські традиції та провести цікаво час у карантинних умовах, поринувши в розмаїття поезії. Тож оголосили онлайн-конкурс «Вірш у вишиванці».

Головним правилом цього творчого змагання стало декламування віршів у вишиванці. Кожен учасник повинен надіслати своє відео на електронну пошту presssluzba@tdmu.edu.ua. Обов'язково вказати назву твору та авторів і бути одягнутим у вишиванку. Всі відео будуть опубліковані на Ютуб-каналі ТНМУ та офіційній сторінці університету в Інстаграмі. Переможець

буде обраний відповідно до кількості вподобань відео (чітко стежитимуть за чесністю голосування).

Вибір вірша є вільним. Організатори конкурсу допускають навіть декламування свого ав-

торського твору. Немає обмежень щодо мови, авторів, обсягу творів. Проте обов'язковим є дрес-код – вишиванка. Можна, аби різні учасники читали ту ж саму поезію.

Ініціатори заходу підготували для переможців символічні подарунки. Про них дізнаємося згодом. Адже завершення конкурсу – 30 червня. Відео з читанням вірша розміщують у день його надсилання. Після завершення карантину відбудеться нагородження переможців.

До оргкомітету конкурсу увійшли Михайло Якимчук (стоматологічний факультет, 5 курс), Марія Смешкова (медичний факультет, 2 курс), Оксана Мельничук (медичний факультет, 2 курс), Іванна Регалова (фармацевтичний факультет, 3 курс), Мухамед Шумаель Хан (факультет іноземних студентів, 3 курс), Аліна Голенко (фармацевтичний факультет, 2 курс), Максим Лисюк (стоматологічний факультет, 2 курс), Олександра Божук (медичний факультет, 1 курс).

Яніна ЧАЙКІВСЬКА

Анастасія ЛИСА, Вікторія МИГАЛЬ, Владислав КОНИК, студенти медичного факультету

Є люди, з якими вже з перших хвилин спілкування дуже затишно та комфортно. Відчуваєте їхню неймовірну енергію у своєму особистому просторі. З ними цікаво та приємно розмовляти, але справа тут не лише у спільному обширі інтересів, а у чомусь набагато глибшому, що полонить вас, немов світло яскравої зірки. Саме такі відчуття супроводжували мене впродовж усієї розмови з гостею нашої рубрики «Вітальня», докторкою медичних наук, професоркою кафедри медичної реабілітації ТНМУ Тетяною Бакалюк.

Понад двадцять років тому вона розпочала свій професійний шлях, розширивши обрії української реабілітаційної медицини. Нині в її науковому доробку – 128 робіт, дев'ять патентів, три нововведення та десять методичних рекомендацій, затверджених МОЗ України, 10 актів впровадження. Професорка – співавтор посібника «Претформовані фізичні чинники» та монографії «Реабілітаційні технології при остеоартрозі колінних суглобів у пацієнтів похилого віку», голова Тернопільського

ж я в Будапешті у сім'ї військово-випускника. Тато та мама познайомилися в Угорщині, де тоді служив у радянських військах батько. Мама була студенткою бібліотечного інституту й якось їй запропонували за комсомольською путівкою попрацювати між сесіями бібліотекарем у військовій частині. Там вона й зустріла мого тата, згодом вони побралися, а через рік у них я народилася. Впродовж життя у мене часто виникало бажання побачити своє місце сили, і ось десять років тому мій задум

Чотирирічна Тетяна з братиком Сашком (1969 р.)

осередку Українського товариства фізичної та реабілітаційної медицини. Сама ж Тетяна Григорівна вважає себе ентузіастом розвитку медичної реабілітації в Україні, бо переконана, що ентузіазм – це основа будь-якого прогресу.

«Я ТА БРАТ ЗРОСТАЛИ В ДУЖЕ ВЕЛИКІЙ ЛЮБОВІ»

– Тетяно Григорівно, цікаво, де і як виховують науковців, чи потрібно народитися ним?

– Науковцем кожний стає по своєму. Я, скажімо, й не гадала ним бути, мріяла стати доброю педіатрицею, то доля, очевидно, так розпорядилася. Народилася

здійснився. Побувала в місті Секешхервар, де була військова частина мого батька, воно таке квітуче, акуратненьке й жодних згадок про радянське військове минуле. Через два роки ми повернулися в Україну, до Тернополя, де й народився мій братик Сашко. Я й брат зростали в дуже великій любові. Батько обожнював маму, був дуже хорошим сім'янином. Навіть зараз, коли згадує своїх батьків, їхні стосунки, то вони були такими, як у віршах Ліни Костенко: «така любов буває раз в ніколи». Наше дитинство було щасливим. Ми багато подорожували, тато навчив нас усіляким видам спорту: їзди на велосипеді, кататися на ковзанах, лижах. Мама ж була

На занятті з анатомії (1983 р.)

Професорка Тетяна БАКАЛЮК:

чудовою господинею, дуже смачно готувала. Вона так багато знала напам'ять віршів, що навіть вже у доволі поважному віці їх не забула. Книжки читала з величезною швидкістю.

– Які найпам'ятніші спогади дитинства?

– Їх так багато, є яскраві, смішні та веселі, всякого за ті роки назбиралося. Але хочу розповісти

З батьком Григорієм Михайловичем (1965 р.)

про те, як доля посилає нам інколи якісь знаки, а вже наша справа їх вчасно розпізнати. Ще школяркою я потрапила в автомобільну аварію, кілька місяців була прикута до ліжка, й дуже хвилювалася, що ж буде зі школою. Про дистанційне навчання в ті часи й не знав ніхто, отож на педагогічній раді дійшли думки, що вчителі будуть приходити до нас додому та займатися зі мною, щоб я змогла разом з усіма продовжити навчання. Це був трохи незвичний, але цікавий період мого життя, часи перших випробувань моєї волі, характеру. Мала індивідуальне навчання з деяких предметів і змогла не лише наздогнати однокласників, але виявила гарні успіхи, особливо – з хімії, що в майбутньому відіграло велику роль,

коли готувалася вступити до медінституту. Ще перебуваючи в лікарні, на собі відчула всі особливості радянської медицини – мала багато часу, щоб поспостерігати за роботою лікарів, медичних сестер, побачити цей світ, так би мовити, зсередини. Мій двоюрідний брат тоді саме навчався в медичному інституті. Відвідуючи мене, приносив підручники з анатомії, ортопедії, педіатрії, щоб я більше орієнтувалася у своїй проблемі. Пізніше ці знання мені дуже згоди-

зустрічі, під час переклички груп, наша виявилася найбільшою за кількістю порівняно з іншими, нам так аплодували, і назвали найдружнішою групою, а на тридцятиріччя нас відзначили, як групу з найстрункнішими дівчатами. Ось так!

Повертаючись до часів мого студентства, хочу зазначити, що 21 група, в якій я навчалася, запам'яталася всім, як найвеселіша на курсі. Може, через те, що нас зібрали під магнічним числом 13, тобто стільки студентів було у групі. Ми дуже гуртувалися й усюди ходили разом. Навіть складну анатомію вивчали в «анатомці» вкупі, додому приходили після 9-ї вечора, потрібно було вивчати дуже великий обсяг матеріалу, отож краще запам'ятовувалося, коли вчишся не сама. А ще я дуже любила ходити в гості до своїх одногрупників, які мешкали в гуртожитку. Там було весело, ми готували їжу на загальній кухні, а потім величезною компанією смакували наші наїдки, співали пісень, розповідали смішні історії.

Пригадалося, як одного разу нам дуже хотілося потрапити в кінотеатр, де тоді демонстрували популярний фільм «Фантомас». Де ж узяти квитки? От один з наших одногрупників, який мав оксамитовий баритон і вмів добре копіювати голос та манеру можновладців, зателефонував директорові кінотеатру й відрекомендувався секретарем райкому комсомолу. Мовляв, йому для делегації необхідно 13 квитків, а передати їх потрібно кур'єром. Так ми потрапили на перегляд фільму. Коли ж відкрилася перша в Тернополі піцерія й на перерві між заняттями ми не встигали скуштувати італійської національної страви, бо були дуже великі черги, то наш одногрупник відрекомендувався корес-

«НАША ГРУПА ЗАПАМ'ЯТАЛАСЯ ВСІМ, ЯК НАЙВЕСЕЛІША НА КУРСІ»

– Зі студентськими друзями зараз підтримуєте контакти?

– Учора телефонувала декому з них, розповіла, що матиму інтерв'ю, отож мали нагоду зга-

Під час лікарської практики в Лановецькій райлікарні (1986 р.)

дати яскраві моменти нашого студентства. Наш курс був дуже примітним, багато видатних спеціалістів нині серед наших однокурсників. Як правило, проводимо зустрічі випускників щодесьять років, а після 20 років вирішили, що зустрічатимемося вже кожне п'ятиріччя. На першій

понтентом газети й без черги отримував 13 піч для працівників редакції. Так минало наше студентське життя. Дуже веселими були наші поїздки в колгосп, куди, на відміну від інших, ми почали їздити вже з першого курсу.

«ЕНТУЗІАЗМ – ЦЕ ОСНОВА БУДЬ-ЯКОГО ПРОГРЕСУ»

Багато вражень і нових практичних умінь отримали на клінічній практиці. Після 4-го курсу наша група проходила її в Лановецькій районній лікарні. Дівчат розмістили в залі ЛФК (можливо, в мене з того часу й зародилася любов до реабілітації), а хлопці мешкали в палатах неврологічного відділення. Ми майже самостійно працювали в різних підрозділах, а ввечері, сидючи на матах у залі ЛФК, проводили консилиуми.

Свої роки в медичному інституті згадую як найкращі. Ще нині в нас працюють викладачі, які й мене вчили, хтось відійшов за вічну межу, але в пам'яті вони залишилися назавжди. Практичні заняття вели переважно асистенти та аспіранти, а професори читали лекції та приймали іспити. Професори, завідувачі кафедр були тоді для нас недосяжними постатями, особливо, коли ми йшли складати іспити, то переживали неймовірно. На першому курсі всі були в захопленні від лекцій Сергія Андрійовича Сморчка, він вик-

1999 року в ТДМА вперше в Україні створили курс медичної реабілітації. (Зліва направо): **Василь МАРТИНЮК, Тетяна БАКАЛЮК, Олександр ЛАВРІНЕНКО, Андрій ГОЛЯЧЕНКО**

хоплюючи емоції викликали лекції професора Григоряна В. А., який вчив нас пропедевтики, Єпішина А.В., він викладав терапію, Сміяна І.С. – з педіатрії, Савули М.М. – з фізіатрії, професора Єдинака О.М. – з ортопедії.

самостійно проводила дослідження методу пунктурної фізіотерапії. На 4-му та 5-му курсах відвідувала гурток з педіатрії, який проводила фанат педіатричної справи Валентина Федорівна Лобода, та навіть брала участь в олімпіадах, але після закінчення інституту обрала спеціалізацію з терапії.

«1999 РОКУ ВПЕРШЕ В УКРАЇНІ У НАС БУВ СТВОРЕНИЙ КУРС МЕДИЧНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ»

– Зараз ви викладаєте медичну та фізичну реабілітацію, фізіотерапію, чи були подібні предмети під час навчання в медінституті?

– На 4-му курсі у нас була фізіотерапія. Але заняття відбувалися в напівпідвальному приміщенні, «ванни» та «душі» мали жахливий вигляд, до апаратів ми боялися підійти. Зрештою, не розуміли для чого вони, а ЛФК взагалі була, як terra incognita. Хоча книгами з ЛФК мали змогу користуватися, але, на жаль, тоді ще нам не викладала корифея реабілітації – Людмила Олексіївна Вакулєнко. Доля подарувала мені цю прекрасну людину та

Проведення заняття з медичної реабілітації (2017 р.)

Колектив кафедри медичної реабілітації (2013 р.)

ладав гістологію, Анатолія Івановича Локая, який учив нас біології, Олени Олексіївни Маркової, яка блискуче викладала курс патофізіології.

Хіба ж можна забути «пари» з латини? Мирослав Миколайович Закалюжний настільки артистично й весело проводив заняття, що ми без труднощів запам'ятовували багато прислів'їв латиною, до речі, я їх пам'ятаю й досі.

Згадалися заняття з патанатомії. З нами доволі часто займався Анатолій Іванович Муханов – викладач від Бога, з ним було надзвичайно цікаво. Пригадую, як на перерві він запрошував нас на вулицю та демонстрував, як правильно дихати, навчав фізичних вправ. Після закінчення курсу патанатомії ми призначили свого одногрупника відповідальним за проведення вправ на перервах, то ж він не давав нам спокою аж до завершення навчання. Коли вивчали клінічні дисципліни, то за-

творчого науковця значно пізніше, й саме Людмила Олексіївна стала моїм натхненником і сподвижником до написання докторської дисертації.

Так доля поступово «підштовхувала» мене, ніби простеляючи шлях до фізіотерапії. Коли прийшла працювати на кафедру госпітальної терапії, познайомила з доцентом Людмилою Валентинівною Зорею, яка почала застосовувати в клініці метод мікрохвильової резонансної терапії. Щоб довести його ефективність, вона запропонувала мені долучитися до дослідницької групи. Результати виявилися вражаючими. Досить швидко у пацієнтів знімався больовий синдром у суглобах і хребті, покращувалося самопочуття. На основі цих досліджень я написала свою кандидатську дисертацію «Клініко-патогенетичне обґрунтування

рапії ФПО. Розповів також про перспективи реабілітації, який це сучасний напрямок і запитав, чи не хочу спробувати себе в медичній реабілітації й стати завучем курсу. А оскільки цей курс мав базуватися на кафедрі терапії ФПО, то Леонід Якимович запропонував мені поїхати з професором Євгеном Михайловичем Стародубом та оглянути бази санаторію «Медобори», де планували проводити заняття з медичної реабілітації, й прийняти рішення. Головний лікар і заступник з лікувальної роботи нас дуже привітно зустріли, провели екскурсію санаторієм, обіцяли допомогати та підтримувати в навчальному процесі. Звичайно, розуміла, що, очевидно, не виявилось охочих викладати цей курс, адже навчання мало відбуватися за межами Тернополя, та й матеріалів з реабілітації на той час було обмаль. Але зваживши всі «за» та «проти», погодилася на цю пропозицію, про що жодного разу не пошкодувала.

1999 року вперше в Україні був створений курс медичної реабілітації при кафедрі терапії ФПО Тернопільської державної медичної академії ім. І.Я.Горба-

Тернопільська делегація з нідерландським професором (2018 р.)

застосування мікрохвильової резонансної терапії при первинному остеоартрозі». Взагалі ж хочу зауважити, що мікрохвильова резонансна терапія – це метод квантової медицини, суть якої полягає у взаємодії з організмом людини спеціальним чином організованих міліметрових електромагнітних випромінювань наднизької інтенсивності, так звана електромагнітна гомеопатія. Ця методика нешкідлива для організму, бо мікрохвилі адекватні випромінюванню «здорових» клітин людини. Цю методику використовуємо в реабілітації хворих й донині та отримуємо добрі результати.

– Як виникла ідея створити кафедру медичної реабілітації в нашому університеті, і вам вдалося стати одним з її засновників?

– Коли відбувся захист моєї кандидатської дисертації й я отримала диплом кандидата наук, то одразу написала заяву на посаду асистента новоствореної кафедри поліклінічної справи, адже кафедру «розгортали» на базі лікарні, в якій я вже працювала. Але якось викликав мене тодішній ректор Леонід Якимович Ковальчук і каже, що відкриватимуть новий курс – «Медична реабілітація» при кафедрі те-

чевського. Курс очолив головний лікар санаторію «Медобори» – Василь Іванович Мартинюк. Окрім мене, на курсі працювали ще двоє асистентів – Андрій Олександрович Голяченко та Олександр Михайлович Лаврінєнко. У санаторії весь персонал узявся нам допомагати. Це був не легкий період, адже потрібно було все створити, як-то кажуть, з нуля. Рятувало те, що в Україні санаторно-курортний етап реабілітації був розвинутий найкраще, у санаторії було необхідне обладнання, методики, тому почали викладати медичну реабілітацію в санаторних умовах. Такий підхід виявився дуже прийнятним для студентів, адже більшість з них уперше побачили санаторій та дізналися, що таке санаторно-курортне лікування.

Заняття відбувалися в лікувальному корпусі санаторію, де було сучасне обладнання. Науковці курсу медичної реабілітації на чолі з Василем Івановичем Мартинюком удосконалили й впровадили у санаторно-курортне лікування багато нових методик, серед яких – синглетно-киснева терапія, витяжіння суглобів і хребта, методи пунктурної фізіотерапії та інші. **(Продовження на стор. 10)**

ПРОФЕСОРКА ТЕТЯНА БАКАЛЮК: «ЕНТУЗІАЗМ – ЦЕ ОСНОВА БУДЬ-ЯКОГО ПРОГРЕСУ»

(Закінчення. Поч. на стор. 8-9)
Пригадалося, як через пів року, після відкриття курсу медичної реабілітації, медакадемія безкоштовно скерувала на санаторно-курортне лікування всіх наших професорів-ветеранів, а я була

З донькою Галиною (2019 р.)

їхнім лікуючим лікарем. Було доволі незвично спілкуватися з моїми інститутськими викладачами в такій іпостасі, однак я захоплювалася їхньою невибагливістю, інтелігентністю. Вони дуже ретельно виконували всі мої настанови, раділися та були «слухняними» пацієнтами.

2001 року курс «виріс» у кафедрі медичної реабілітації, фізіотерапії та курортології, яку очолював професор Ігор Романович Мисула. До 2014 року частина занять тривала на базі санаторію «Медобори». Лікарі-курсанти за напрямом «Фізіотерапія», лікарі-інтерни різних спеціальностей та студенти 6-го курсу медичного університету мали змогу ознайомитися з лікувальною базою найкращого санаторного закладу України, де, крім традиційних методів лікування, застосовується й альтернативна медицина, зокрема, апітерапія, іпотерапія, болюсотерапія, гірудотерапія та інші. У санаторії повсякчас впроваджувалися нові методи реабілітації, як-от популярні тоді кінезіотерапія, нордична ходьба, пресотерапія, кріотерапія та інші. Головний лікар оздоровниці завжди вітав нові ідеї та сприяв їх реалізації. Наші викладачі стали членами Всеукраїнської асоціації фізіотерапевтів та курортологів й брали активну участь у проведенні конференцій. Упродовж десяти років у «Медоборах» ми зорганізували науково-практичні форуми, на яких лікарі з усієї України мали змогу продемонструвати свої досягнення з нетрадиційних методів лікування у санаторних умовах.

– Ваша докторська дисертація також була пов'язана з фізіотерапевтичними методами лікування?

– Докторську дисертацію захистила три роки тому й стосувалася вона відновного лікуван-

ня хворих на первинний гонартроз під час санаторно-курортного етапу реабілітації. Десять років пішло на її написання. Комусь може видатися, що це дуже багато, але такий тривалий час був потрібний для проведення широкомасштабних досліджень з впровадження комплексної системи реабілітації в курортній галузі. В процесі роботи мені вдалося отримати справді добрі результати та довести, наскільки потужним є санаторно-курортний етап реабілітації. Маю зауважити, що велику підтримку в написанні докторської отримала від головного лікаря та колективу санаторію «Медобори», очільників інших курортних закладів, колективу кафедри. Завдяки проведенню заходів на санаторно-курортному етапі реабілітації отримали суттєву допомогу й пацієнти, що брали участь в дослідженнях. Перед початком призначення відновної терапії їм проводили ультразвукову діагностику суглобів, використовуючи індивідуалізований підхід, впливаючи безпосередньо на причину захворювання, а не лише на наслідок, застосовували авторські методи реабілітації.

«ОБРАЛИ ОРІЄНТАЦІЮ НА ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ТА АМЕРИКАНСЬКИЙ ДОСВІД РОЗБУДОВИ РЕАБІЛІТАЦІЙНОЇ СФЕРИ»

– Два роки тому ви очолили Тернопільський осередок Українського товариства фізичної та реабілітаційної медицини. Це доволі нова

наша «Школи реабілітолога», яку я організувала кілька років тому, об'єднавши у спільній меті студентів, лікарів-фізіотерапевтів, лікарів ЛФК, реабілітологів, рефлексотерапевтів та інших спеціалістів з реабілітації. Наші заходи проводимо у форматі тематичних майстер-класів, міні-конференцій, практикуємо часто тренінги, на які запрошуємо провідних спеціалістів з різних куточків України. Учасники з радістю навчаються і отримують багато сучасної інформації. Чимало професійної інформації в контексті сучасних тенденцій ре-

Поїздка до печер (2014 р.)

для нашої медичної спільноти справа. Як вибудовуєте роботу цієї самоврядної організації?

– Реабілітаційна медицина,

якою вона нині є у світі, в Україні розпочала свій відлік лише останніми роками. Отож роботи в нас – непочатий край. Маємо намір розвивати фізичну та реабілітаційну медицину в Україні, використовуючи сучасні, відомі у світі підходи, впроваджуючи нові освітні програми підготовки та перепідготовки фахівців за цим фахом, запроваджуючи мультидисциплінарний підхід у реабілітації на підставі Міжнародної класифікації функціонування та обмеження життєдіяльності. Сприятимемо нашим фахівцям у розробленні та впровадженні стандартів і протоколів реабілітації хворих та осіб з обмеженими життєдіяльності, участі спеціалістів товариства в ліцензуванні й акредитації фахових установ. Дуже важливо долучати наших активістів до атестації фахівців галузі реабілітації. Це завдання на найближчу перспективу й у їх вирішенні ми обрали орієнтацію на європейський та американський досвід розбудови реабілітаційної сфери.

Хочу також привернути увагу й запросити всіх фахівців з реабілітології до раніше займалася велотуризмом у велоклубі «Торнадо». 2008 року з групою велотуристів подорожували Карпатами – проїхали за п'ять днів 300 км і піднялися на три вершини. Враження були незабутні. На ровері об'їздила всі старожитності Тернопільської та Львівської області. А сім років тому кермо велосипеда замінила на кермо автівки. Мій ентузіазм з велоподорожами зменшився, можливо, через те, що наші автостради не для велосипеда, й як водій я панікую, коли переді мною велосипедист. Хоча влітку з радістю їду на велосипеді в парк, довкола Тернопільського ставу, тішуся, що вони та природа такі красиві, а я відчуваю себе у справжньому європейському місті. Приємно зустріти в парку працівників нашого університету, які вийшли на пробижку або теж їдуть на ровері. Пішохідним туризмом займаюся й досі, щорічно з друзями ходимо в гори, надаємо перевагу Горганам, причому намагаємося долати різні вершини, вже побували на Сивулі, Молдіді, Довбушанці, Яйко-Ілемському, Грофі. Цікавою була подорож усім колективом кафедри медичної реабілітації та спортивної медицини в знамениту печеру Тернопільщини «Оптимістична». Вона за загальною довжиною ходів упевнено посідає перше місце в Європі та друге – у світі, поступаючись лише Мамонтовій печері у США (штат

Кентуккі). І уявіть, що нам вдалося пройти вісім кілометрів печерного лабіринту. Сама екскурсія тривала понад шість годин, ми змогли побувати на глибині 60 метрів, пройти складними та надзвичайно звивистими вузькими шляхами, побачити п'ять станцій експедицій та розмаїття сформованих за мільйони років кристалів, а ще вперше зустріли сплячих кажанів, які занесені до Червоної книги. А яке в печерах повітря! Особливо відчуваєш це, коли тебе оточують величезні глиби каміння й ти йдеш, а в деяких місцях навіть повзеш у вузькому скелястому отворі. Нестача повітря не дала б можли-

«Я ПРИХИЛЬНИЦЯ АКТИВНОГО ВІДПОЧИНКУ»

– Чим любите займатися на дозвіллі, як відпочиваєте?

– Пасивний відпочинок – це не моє, я прихильниця активного релаксу. Люблю туризм,

Кентуккі). І уявіть, що нам вдалося пройти вісім кілометрів печерного лабіринту. Сама екскурсія тривала понад шість годин, ми змогли побувати на глибині 60 метрів, пройти складними та надзвичайно звивистими вузькими шляхами, побачити п'ять станцій експедицій та розмаїття сформованих за мільйони років кристалів, а ще вперше зустріли сплячих кажанів, які занесені до Червоної книги. А яке в печерах повітря! Особливо відчуваєш це, коли тебе оточують величезні глиби каміння й ти йдеш, а в деяких місцях навіть повзеш у вузькому скелястому отворі. Нестача повітря не дала б можли-

Перший в Україні випуск лікарів фізичної та реабілітаційної медицини (2019 р.)

вості просуватися, але воно було унікальне, дихалося так легко, що не знали, звідки й бралися сили для проходження маршруту. Недарма ж уже кілька століть існує метод лікування, який відомий, як спелеотерапія (від грецького «спелеон» – печера). Активний відпочинок зарядив нас енергією на декілька місяців. Незважаючи на складність екскурсії, до печери хочеться повернутися знову, тому в моїх найближчих планах 12-годинний спуск у підземні лабіринти. Дуже хочу ще раз зазирнути в цю таємницю незайманої природи, відчути сприятливий вплив печерного повітря, зарядитися енергією та ще раз випробувати власні фізичні можливості.

– Що побажали б на завершенні розмови нашим читачам з погляду реабілітолога?

– Насолоджуватися життям. Сучасні люди часто занадто багато нервують і турбуються. Спробуйте зробити повноцінний вдих та отримати насолоду від того єдиного моменту, який у нас є справжнім. Якщо хочете заспокоїти свій розум, живіть теперішнім, а не минулим.

Лариса ЛУКАЩУК

ЗА ПІДРУЧНИКАМИ ТА ПОСІБНИКАМИ ПРОФЕСОРА ОЛЕГА КОТА НАВЧАЮТЬСЯ СТУДЕНТИ ВСІЄЇ УКРАЇНИ

17 травня виповнилося 80 років професорові кафедри імунології, алергології та загального догляду за хворими ТНМУ Олегові Миколайовичу КОТУ

Вельмишановний
Олеже Миколайовичу!
Сердечно вітаємо Вас з 80-літтям!
У стінах університету Ви здобули вищу медичну освіту, а згодом після двох років практичної лікарської роботи успішно пройшли майже 50-літній трудовий шлях аспіранта, асистента кафедри факультетської хірургії, асис-

тента, доцента, професора, завідувача кафедри хірургії факультету післядипломної освіти, професора кафедр загальної хірургії, хірургії №1, імунології, алергології та загального догляду за хворими.

Свідченням високого професіоналізму та організаторських здібностей є трилітній період Вашої роботи в Алжирі та п'ятилітній – головним хірургом Тернопільського обласного управління охорони здоров'я.

Ректорат, профком і весь колектив університету глибоко поважають і щиро шанують Вас як

одного з талановитих випускників першого покоління, відомого науковця, висококваліфікованого клініциста-хірурга, досвідченого педагога та вихователя студентської молоді за багаторічну невтомну працю, високий професіоналізм, сумлінне виконання своїх службових і громадських обов'язків.

Усім пам'ятна Ваша активна громадська діяльність, зокрема, куратором студентських груп, відповідальним за виховну роботу на четвертому курсі медичного факультету, членом народно-

го контролю інституту, лектором товариства «Знання» і «Прогресу», відповідальним за лікувальну роботу кафедри, першим вченим секретарем спеціалізованої вченої ради із захисту дисертацій у нашому університеті.

Ваша професійна й громадська діяльність відзначена грамотами Кабінету міністрів України, Міністерства охорони здоров'я, Міністерства освіти і науки України, обласного управління охорони здоров'я, грамотами та подяками ректора університету.
Ваші порядність, праце-

любність, інтелігентність, уважне ставлення до людей, прагнення робити добро заслуговують найвищої оцінки і є прикладом для наслідування новими поколіннями студентів, молодих лікарів, науковців і викладачів.

Бажаємо Вам, вельмишановний Олеже Миколайовичу, доброго здоров'я, невичерпного життєвого оптимізму і творчого натхнення, нових успіхів у Вашій благородній діяльності, добробуту, людського тепла, душевного спокою, родинного благополуччя й затишку, активного та щасливого довголіття.

Нехай добром наповнюється хата,
Достатком, щирістю
і сонячним теплом,
Хай буде вірних друзів в ній багато,
Прихильна доля огорта крилом!
Ректорат і профком ТНМУ імені І.Я. Горбачевського

80 років тому травневої пори у селянській сім'ї на Хмельниччині народився Олег Миколайович Кіт. Закінчивши середню школу, навчався у Кам'янець-Подільському медичному училищі. Відтак його призвали на чинну військову службу. Звільнившись з армійських лав, 1962 року вступив до Тернопільського державного медичного інституту, випускником якого став 1968 року й отримав скерування до Базалійської районної лікарні Хмельницької області, де працював лікарем-хірургом. З 1970 до 1973 року навчався в аспірантурі на кафедрі факультетської хірургії ТДМІ, після закінчення якої був обраний асистентом цієї ж кафедри. 1975 року захистив дисертацію на здобуття наукового ступеня кандидата медичних наук. 1983 року отримав закордонне відрядження до Алжиру, де був лікарем-хірургом в окружному шпиталі м. Скікда. Після повернення з відрядження Олега Миколайовича обра-

ли асистентом кафедри хірургії факультету підвищення кваліфікації лікарів ТДМІ. 1987 року отримав посвідчення «Відмінник охорони здоров'я». 1990 року був призначений на посаду головного хірурга управління охорони здоров'я Тернопільської області.

Після захисту дисертації на здобуття наукового ступеня доктора медичних наук 1995 року за конкурсом був обраний на посаду завідувача кафедри хірургії факультету післядипломної освіти, а з 1998 року – завідувачем новоствореної кафедри пропедевтики, хірургії та сестринської справи. З вересня 2010 року – професор кафедри клінічної імунології, алергології

та загального догляду за хворими.

О.М. Кіт брав активну участь в організації та проведенні 1997 року перших засідань спеціалізованої наукової вченої ради

університету із захисту кандидатських і докторських дисертаційних робіт, був першим вченим секретарем.

Олег Миколайович є досвідченим, висококваліфікованим лікарем-хірургом, педагогом, користується заслуженим авторитетом і повагою серед колег, хворих та студентів. Першочергове значення Олег Миколайович надає практичній роботі студентів, оволодінню навичками клінічного обстеження хворого, застосуванню найновіших методів діагностики та лікування хірургічних хворих. Під його керівництвом захищені три кандидатські дисертації.

О. М. Кіт є автором і співавтором понад 350 наукових праць. За його керівництвом і редакцією підготовлено та видано цілу низку навчальних підручників і посібників, за якими навчаються студенти України, зокрема: першого підручника «Медсестринство в хірургії» (2002 р.), «Хірургія» (2004 р.), «Невідкладні стани в хірургії» (2008

р.), «Перша долікарська допомога» (2008 р.), «Основи трансфузіології» (2009 р.), «Хірургічне лікування захворювань жовчних шляхів у хворих із супутньою серцево-судинною патологією» (2010). Він є співавтором підручників «Шпитальна хірургія», «Невідкладна хірургія», «Догляд за хворими в домашніх умовах», «Клінічна хірургія», 42 методичних рекомендацій, 10 патентів і понад 30 раціоналізаторських пропозицій.

Усім нашим дружим колективом щиро вітаємо Олега Миколайовича з ювілеєм! Бажаємо Вам від усієї душі відмінного здоров'я, талану, благополуччя та підтримки всіх Ваших задумів колективом однодумців. Нехай завжди Вас супроводжує вдача, а тепло людської вдячності зігріває душу щодня. Будні ж та свята нехай наповнюються радістю, світлом та любов'ю!

Колектив кафедри клінічної імунології, алергології та загального догляду за хворими

4 квітня відзначила ювілейний день народження ветеран ТНМУ Людмила Василівна КОТКО

Вельмишановна
Людмילו Василівно!
Сердечно вітаємо Вас з ювілейним днем народження!

У стінах Тернопільського медуніверситету Ви успішно пройшли 34-літній трудовий шлях: спочатку препараторкою, лаборанткою кафедри медичної фізики, а після закінчення біологічного факультету Тернопільського педагогічного інституту – старшою лаборанткою кафедри гістології та ембріології, виконували одну з найважливіших ділянок роботи – організаційного забезпечення навчального процесу, проведення висококваліфікованих наукових досліджень.

Ректорат, профком і весь колектив університету глибоко поважають і щиро шанують Вас за багаторічну невтомну працю, високий професіоналізм, сумлін-

не виконання своїх службових і громадських обов'язків.

Ваша професійна й громадська діяльність відзначені медаллю «Ветеран праці», грамотами та подяками адміністрації університету.

Ваші порядність, працелюбність, жіночність, інтелігентність, уважне ставлення до людей, прагнення робити добро заслуговують найвищої оцінки та є прикладом для наслідування молодими працівниками.

Бажаємо Вам, вельмишановна Людмילו Василівно, доброго здоров'я, невичерпного життєвого оптимізму, добробуту, людського тепла, душевного спокою, родинного благополуччя й затишку, щасливого довголіття.

Хай стелиться життя розмаєм
І хилить щастя повен цвіт,
Ми від душі бажаєм
Здоров'я міцного і многая літ!

Ректорат і профком ТНМУ імені І.Я. Горбачевського

4 квітня відзначила ювілейний день народження доцентки кафедри громадського здоров'я та управління охороною здоров'я ТНМУ Лариса Петрівна ЗАПОРОЖАН

Вельмишановна
Ларисо Петрівно!

Від щирого серця вітаємо Вас, висококваліфікованого спеціаліста, інтелігентну, чарівну та чуйну жінку з ювілейним днем народження!

Після закінчення Тернопільського фінансово-економічного інституту, декількох років роботи за фахом, навчання в аспірантурі Київського державного університету імені Тараса Шевченка, тривалого часу викладацької роботи в Тернопільському національному економічному університеті, останній рік Ви успішно працюєте в ТНМУ імені І.Я. Горбачевського доценткою кафедри громадського здоров'я та управління охороною здоров'я.

Ректорат, профком та увесь колектив університету глибоко поважають і шанують Вас як відомого науковця, досвідченого педагога та вихователя студентсь-

кої молоді за багаторічну невтомну працю, високий професіоналізм, сумлінне виконання своїх службових і громадських обов'язків.

Ваша професійна та громадська діяльність відзначена грамотами та подяками ректора університету.

Ваша працелюбність, наполегливість, ініціативність заслуговують високої оцінки та є прикладом для наслідування новими поколіннями студентів, молодих лікарів, науковців і викладачів.

Бажаємо Вам, вельмишановна Ларисо Петрівно, міцного здоров'я, невичерпного натхнення, нових творчих здобутків, добробуту, людського тепла, душевного спокою, родинного благополуччя й затишку, здійснення всіх задумів і сподівань!

Хай сміється доля, мов калина в лузі,
У родиннім колі, серед вірних друзів!
Хай крокують поруч вірність і кохання,

Хай здійсняться мрії і усі бажання!
Ректорат і профком ТНМУ імені І.Я. Горбачевського

ДОЗЕМНИЙ УКЛІН ЗА ЛЮБОВ І ПІДТРИМКУ, ВИТРИМКУ І НАСНАГУ, ЧЕСНЕ СПРАВЕДЛИВЕ СЛОВО ТА МУДРУ ПОРАДУ

25 квітня професор Василь Васильович Файфура святкував своє 80-річчя. Колектив кафедри патологічної фізіології, учні, друзі, колеги щиро сердечно привітали ювіляра та побажали міцного здоров'я, радості, любові рідних і друзів, оптимістичного настрою!

*Зупинити час ніхто не в змозі...
І ліс шумить, і квітне сад...
На сонячній Вашій порозі
з'явилася цифра — 80!
Ваш ювілей — поважна дата
та згадувати про це не слід,
А ліпше щиро побажати:
здоров'я, щастя й многа літ!
Щоб життя завжди було у мирі,
у колі близьких та сім'ї,
Нехай пісні чудові й щирі
вам щедро прощечуть солов'ї.
Вісімдесят — це зовсім небагато!
Щаслива, щедра й лагідна пора,
Бажаєм Вам сьогодні
в Ваше свято ми довгих років
радості й добра.
Хай Вам сонечко світить,
а серце співає, хай печаль
дороги до серця не знає,
Нехай щастя буде у вашому
домі, і радість хай з Вами буде
завжди.
Здоров'я міцного і доброї
світлої долі Господь хай дає Вам
на довгі роки.*

Ювілей припав на час карантину, але телефоном і на сторінках Фейсбуку Василя Васильовича привітало понад 200 колег, лікарів, колишніх однокурсників, їхніх дітей. Деякі привітання хочемо опублікувати й на шпальтах газети.

Професор О.В. Атаман: «Щирі вітання Василе Василювичу, що є гордістю вітчизняної патофізіології та медичної педагогіки! Високо ціную його як гарну людину, вчителя й науковця! Зичу йому здоров'я і всіх благ!»

Професор В.С. Пікалюк: «Щиро вітають свого інститутського куратора — наставника вчорашні студенти 14 комсомольської групи, нинішні лікарі, професори, батьки! Най зозуля кує Вам до чергових круглих дат!»

Професорка А.М. Пришляк: «Шановного Василя Васильовича щиро вітаю з ювілеєм. Ваша натхненна праця служить життєвим прикладом не одному поколінню науковців, викладачів, студентів. Бажаю, щоб у цьому поважному віці ви повноцінно отримували радість життя від оточуючого світу та мали насолоду ділитися своїм багажем знань і досвідом на папері. Наснаги Вам і любові!»

Професор Петро Сельський: «Вітання ювіляру! Василь Васильович — професор з великої літери! Багато щастя від Всевишнього! Многая літа!»

Сергій Данилків: «Многая літа! Здоров'я, мудрості, оптимізму!»

Ліля Логойда: «Щирі вітання моєму викладачеві патологічної фізіології та Великій Людині! Многая літа!»

Анатолій Царенко: «Найщиріше вітання з Києва!!! Міцного здоров'я, Многая і блага літа!»

Анна Рудяк: «Щирі вітання. Здоров'я, добра, радості. З приємністю та подякою згадую ваші заняття. Многая літа Вам, Божих ласк!»

Неоніла Голка: «Хай не бентежить Вас солідна дата, і не лякає той суворий COVID, до 120 же так багато, творить, живить у щасті повнім!»

Уляна Луцик: «Вітаємо Василя

Васильовича всією родиною! Здоров'я, світлого розуму на многая літа!»

Надія Ярема: «З роси і води Вам, ювіляре! Ваші заняття пам'ятаю вже понад 40 років! Нехай береже Вас Всевишній!»

Людмила Люсі Рейч: «Вельмишановний Василю Василювичу! Від щирого серця вітаю Вас з ювілеєм. З приємністю згадую роки ВАШОГО Проректорства з навчальної роботи: благородність і врівноваженість завжди були притаманні Вам — висококваліфікованому викладачу та чудовій ЛЮДИНІ!!! Завжди з повагою до Вас».

Усі ми звикли оцінювати людину в реальному часі, спілкуючись з нею безпосередньо. Але кожен з нас має власний життєвий шлях. Хочеться поділитися з читачами газети певною інформацією, а ми, співробітники кафедри патологічної фізіології, з цікавістю слухали про це з вуст Василя Васильовича, сидючи разом за горнячком чаю з шматочком торта, у час відпочинку.

Василь Файфура народився 25 квітня 1940 року у селі Сивороги на Хмельниччині, навчався у Великополянській школі, яку закінчив із золотою медаллю. Нестримна тяга до знань була йому притаманна з дитячих років.

1957 року юнак вступив до новоствореного Тернопільського медичного інституту. 1963 року з відзнакою закінчив його і був рекомендований вченою радою на наукову роботу на кафедру патологічної фізіології, де пройшов шлях від аспіранта до професора. Напрямок своєї наукової діяльності Василь Васильович обрав патологію щитоподібної залози та її роль у патогенезі ушкодження серця.

У 1963-1966 роках навчався в аспірантурі. 1967-го захистив кандидатську дисертацію на тему: «Реактивність до хімічних факторів нервового збудження при порушенні функції щитоподібної залози в експерименті». Закінчивши аспірантуру, працював асистентом кафедри патологічної фізіології Тернопільського державного медичного інституту. 1979 року призначений на посаду доцента кафедри. Після захисту докторської дисертації 1986 року на тему «Холінергічна регуляція серця при патології щитоподібної залози», 1988 року йому було присвоєно вчене звання професора.

Успішну наукову працю Василь Васильович вдало поєднував з організаторською діяльністю. У 1978-1984 роках він обіймав посаду заступника декана медичного факультету. У 1984-1993 роках був проректором з навчальної роботи. З 1996 до 2006-го керував кафедрою патологічної фізіології. Відповідальне ставлення до обов'язків, величезна працьовитість сприяли зростанню авторитету науковця, педагога, керівника. Йому належить понад 400 наукових і навчально-методичних праць, серед яких підручник «Патологічна анатомія і патологічна фізіологія людини» (2000), електронний підручник під такою ж назвою (2000), «Практикум з фізіології і патології» (2002), п'ять навчальних посібників, у тому числі англійською мовою (2006), шість

авторських свідочств на винаходи. Підготував 1 доктора і 3 кандидатів наук. Був членом спеціалізованих рад у Тернопільському та Буковинському медичних університетах, членом редколегій чотирьох наукових журналів, співредактором ювілейного видання «Тернопільський державний медичний університет імені І.Я. Горбачевського: історія і сучасність». П'ять разів нагороджений Почесними грамотами МОЗ України (1995, 1996, 2001, 2007, 2010). Президентський стипендіат 2008-2009 років. Заслужений працівник охорони здоров'я України (2011).

З вересня 2011 року Василь Васильович на заслуженому відпочинку. Василь Васильович свої наукові ідеї продовжив в учнях. Він був консультантом одного доктора медичних наук — Хари Марії Романівни, науковим керівником трьох кандидатів медичних наук — Сас Лесі Ми-

з докторською ж проблем не було. Я твердо вирішила просити поважного вчителя стати моїм консультантом. Неймовірно хвилювалася бути невизнаною. Але такого не сталося. Його довіра та згода стали, по суті, «переможним кубком». Він умів непомітно, ненав'язливо й водночас дуже коректно радити, спрямовувати в потрібне русло думки, зберігаючи в тобі почуття впевненості та самоповаги. Донині циту на лекціях перед студентами та молодшими колегами деякі його вислови, закарбовані в пам'яті. Донині трепетно бережу той методологічний фундамент, який заклав Василь Васильович і як викладач, і як завідувач кафедри. І є ще одна риса, яка вирізняє Василя Васильовича посеред інших — це велика любов до історії, глибока повага до свого коріння, з якого пішов рід Файфурів, до своїх односельців, до своїх однодумців. Лише глибока любов і вірність може підтримувати прагнення закарбувати в пам'яті нащадків те, що було прожито, те, що було надбане, те, що має збагачувати нас і тих, хто залишиться потім.

Хоча час невблаганий, але прошу Творця й надалі дарувати дорогому нашому вчителю й наставникові здоров'я, щастя, наснагу та оптимізм. Многая і блага літа!

Леся САС, доцентка:

— Василь Васильович знаний та шанований у наукових колах. Основний напрямок його наукової діяльності — з'ясування особливостей холінергічної регуляції серця в умовах гіпер- і гіпофункції щитоподібної залози. Він довів принципову можливість фармакологічної корекції біосинтезу ацетилхоліну у серці. Обґрунтовано доцільність клінічної апробації медикаментозних препаратів, здатних підвищити синтез парасимпатичного медіатора, для лікування та передопераційної підготовки хворих на дифузний токсичний зоб, насамперед для усунення синусової тахікардії. Цю тему продовжила розвивати я — перша його учениця. Завжди шаную Василя Васильовича за неабиякі людські якості, глибокі знання та вміння навчати інших. А вже протягом написання кандидатської роботи, мудрість і досвід Василя Васильовича крокували поруч: він ніколи не шкодував часу та сил, покладених на вивір науки, повсякчас був поруч, готовий допомогти. Вимогливий та справедливий, ніколи не дозволяв схибити з правильного шляху ані собі, ані іншим. Пригадую, як протягом виконання дослідів на щурах завжди приходив, спостерігав, давав слушні зауваження, розпитував, часто сам демонстрував експеримент. Одного прикрого разу тварина з гіпертиреозом була настільки збудженою, що ніхто не міг її зафіксувати, і Василь Васильович вміло зробив це, але, на жаль, шур вкисив-таки його.

Попри свою надзвичайну працьовитість і відданість роботі, Василь Васильович завжди був і є багатогранною та неординарною особистістю. Він цікавиться боністикою, поезією, любить природу та добре знається й захоплюється історією. Після захисту моєї кандидатської дисертації ми з приятелем Василя

Васильовича, знаним науковцем та надзвичайно порядною людиною, професором О.П. Нешеретом відвідали Кам'янець-Подільський. Таємниці минулого та велич цього історичного шедевра в товаристві прекрасних людей назавжди залишаться в пам'яті.

Завжди пригадується особливо трепетне ставлення Василя Васильовича до тварин. Скільки щирих розповідей та життєвих історій було почуто з його уст про них! Щедрий та щирий він був у всьому. У вільні хвилини полюбляв гуляти лісом, збирати його дари та неодноразово пригощав співробітників кафедри стиглими та смачними сунічками, пікантними грибочками та чаєм із сухофруктів.

У ті рідкі святкові хвилини, коли професор дозволяв собі відлучитися від роботи та посидіти в колі кафедри, сьорбаючи гарячий чай, інколи з'являлося натхнення до пісні, й тоді лунали тихі, але дуже ширі та настояні часом слова. Так Василь Васильович любить згадувати: «А пригадує, як колись, у молодості...». Але він завжди залишається таким, ніби й не торкається його невблаганий час: активним, ініціативним, вимогливим, наполегливим і щирим.

Наталія ПОТІХА, доцентка:

— У народі кажуть: земля тримається на праведниках, а школа — на невтомних учителях і духовних наставниках. Так складається, що на життєвих стежинах часто згадуємо своїх наставників — тих, хто допомагав нам формуватися, передусім як людині та як фахівцю... І чим старшими стаємо, а, може, і мудрішими, тим більше в тих спогадах вдячності та тепла. Пригадую 2002 рік, коли доля привела мене на кафедру патологічної фізіології. Завданням для наукового пошуку було нелегким — тема продовжувала розпочатий Василем Васильовичем науковий напрямок дослідження ролі холінергічних впливів при гіпофункції щитоподібної залози. Завжди слухна порада, добре слово, переконання в тому, що все буде гаразд — давали неабияку підтримку мені, молодому науковцю, в нелегкій праці над дисертаційним дослідженням. Мудрі поради стосувалися не лише академічних справ, але й буденних життєвих проблем, у яких професор завжди розраджував і не давав власті духом.

Життєвий девіз Василя Васильовича: цілеспрямованість та наполегливість — ось шлях до успіху! Це мотивувало й не давало опускати руки навіть тоді, коли було нелегко. А ще давало неймовірне відчуття батьківського захисту та опіки, яке так необхідно кожній та передусім — молодій людині. Він виховував у нас, молодих, повагу до праці, акуратність у роботі, педантичність, уважність. Колектив кафедри працював як єдиний злагоджений механізм, кожен з власної обов'язки та ставився до праці з відповідальністю, а до колег — з повагою. Шанобливе ставлення до роботи й співробітників виховувалося в кожному працівникові, починаючи з аспірантури. Учитель завжди любив повторювати, що кожен, хто хоче стати справжнім викладачем і науковцем, має пройти це навчання та пізнати всі тонкощі роботи у вищій школі.

(Продовження на стор. 13)

ДОЗЕМНИЙ УКЛІН ЗА ЛЮБОВ І ПІДТРИМКУ, ВИТРИМКУ Й НАСНАГУ, ЧЕСНЕ СПРАВЕДЛИВЕ СЛОВО ТА МУДРУ ПОРАДУ

(Закінчення. Поч. на стор. 12)

Василь Васильович також не раз наголошував, щоб ми, молоді, прагнули побачити світ і завжди спонукав до спілкування з представниками різних наукових шкіл. З огляду на це участь аспірантів і молодих науковців у роботі наукових форумів різних рівнів була обов'язковою. Запам'яталася участь колективу кафедри в роботі IV Національного конгресу патофізіологів України «Фундаментальні аспекти сучасної медицини», який відбувся 2004 року на базі Буковинської державної медичної академії. В Чернівці, які потопали в ті дні в п'яних ароматах травневого квіту, з'їхалися корифеї патофізіології з усієї країни та близького зарубіжжя. Пригадую хвилювання, яке супроводжувало мій перший виступ у подібному форматі перед такою широкою аудиторією, та батьківське слово Учителя: «Не хвилюйся! Все буде гаразд!».

Ще запам'яталася участь у роботі ювілейної науково-практичної конференції, присвяченої 200-літтю Харківського національного медичного університету у січні 2005 року... Далека дорога до Харкова пролягала через Київ. І оскільки інтервал між прибуттям поїзду до столиці та відправленням іншого до Харкова був чималим, Василь Васильович запропонував відвідати фондову оранжерею Національного ботанічного саду, де мали змогу милуватися феєричним цвітінням азалій рідкісних сортів. Ще відвідали Києво-Печерську лавру. Такі гарні моменти — назавжди в пам'яті. Про них нагадують старі світлинки у сімейному альбомі.

У щоденній викладацькій праці, в наукових зверненнях, у подорожах — відкрита та щира душа Василя Васильовича, його велике й любляче серце, ясний та безмежний розум, сформовані численними досконалими гранями, які випромінюють відкритість, шляхетність, доброзичливість, демократичність, ерудованість, життєлюбність...

Доземний уклін Вам, дорогий Учителю, за Вашу любов і підтримку, витримку й наснагу, чесне справедливе слово та мудру пораду. Многая літа!

Софія ЧАРНОШ, доцентка:

— Легко та просто писати про людину, яка залишила глибокий слід у своєму житті, в якій й досі вчишся... Не віриться, що час так швидко промайнув, і Вам, Учителю, вже вісімдесят. Згадую, як, бу-

дучи студенткою, боялася суворого проректора. Чемно віталася та намагалася якнайшвидше розчинитися в гурті однокурсників. Не могла навіть подумати, що Ви, будучи завідувачем кафедри, запросите мене в колектив кафедри патофізіології. Хоча дисципліна дуже подобалася, тим більше, що відвідувала патофізіологічний науковий гурток під час навчання у виші. І все ж, коли вирішила залишити медичний коледж і перейти на кафедру, Василь Васильович одразу спонукав до необхідності планування кандидатської дисертації. Й подумати не могла, який це буде плідний, з яскравими враженнями, професійним зростом час. Допомога наставника була всебічною, але водночас Василь Васильович жодним чином не дозволяв зупинятися. Швидко освоювалися наявні на кафедрі методики. Там, де методика потребувала досконалості та була складною, був присутній Василь Васильович і не давав падати духом, якщо щось не вдавалося з першого разу. Та коли були емоції щодо шурів, яких десятками виводили з строгого експерименту, то це була скеля: в нас експериментальна кафедра! Отак гартувався характер. Та й у всьому була величезна кваліфікована та суто людська допомога, порада, підтримка.

Згодом я усвідомила, як пощастило з керівником і колективом. Якщо молоді викладачі потребували професійної поради, відкладалися все, і Василь Васильович брав мікроскоп чи чергову книгу, атлас і допомагав, показував, доступно пояснював. Часом давав читати свої конспекти лекцій, друковані праці. Зрештою, коли моїх: «Чому?» стало занадто багато, сміючись казав: «Бо ти чомучка». Можна було ще Юрія Івановича Бондаренка, Марію Романівну Хару, Ольгу Володимирівну Денефіль порозпитувати, вони також ніколи не відмовлять в консультуванні. Професори радше раділи, коли молодь мислила, питала, дискутувала. І цей надзвичайний дух наступництва, збереження та примноження знань був започаткований ще визначними попередниками нашої кафедри: Еммануї-

лом Наумовичем Бергером та Оленою Олексіївною Марковою, про яких Василь Васильович з теплою згадує й донині не раз.

Професор Василь Васильович Файфура — людина, в якому дуже органічно поєднався талант науковця, методиста, керівника, організатора, викладача. Це завжди захоплює в ньому. Його роботи легко читаються, відповідно навіть непростий матеріал можна без проблем систематизувати й запам'ятати.

Професор Василь ФАЙФУРА разом із завідувачем кафедри фізіології та патофізіології Сумського державного університету, професором Олександром АТАМАНОМ (у травні 2015 року в Тернополі)

Та попри досягнення, нагороду й повагу колег, він залишився скромною людиною, працелюбом, що не перестав до цього часу писати, видавати книги, спогади, допомагати в організації музею університету та має не одне захоплення. Наш шановний ювіляр завжди є цікавим співрозмовником, шанує гумор і не любить скаржитися. Упродовж життя в мене було багато добрих викладачів, але мало Учителів, що дали цінні знання, і лише один науковий Батько — Василь Васильович.

Ольга ДЕНЕФІЛЬ, завідувачка кафедри патофізіології, професорка:

— Мудрість, щедрість душі, виваженість, щиросердечність, доброзичливість, повага до людей, любов до всього, що робиш, вимогливість до себе й інших при виконанні будь-

якої роботи, велика працездатність, любов до рідних, України — напевно, це основні, але аж ніяк не всі достоїнства Василя Васильовича.

Уперше Василя Васильовича зустріла на практиці після вступу до медінституту в адмінкорпусі десь о 19 годині. Він на той час працював заступником декана й якраз готувався на посаду проректора. Коли ж на другому курсі прийшла в гурток з патофізіології й ми, студенти, виконували наукові дослідження після

матеріалу з Василем Васильовичем пам'ятаю донині. Коли я була студенткою, то у нас проводили групове анкетування, хто з викладачів найкращий лектор. Василь Васильович був завжди в нашому списку.

За час навчання в аспірантурі, в роки роботи на кафедрі до Василя Васильовича по допомогу можна було звертатися повсякчас. Василь Васильович казав: «Найкраще це написано в такій-то книжці». Витягував з книжкової шафи ту книжку (частіше це були монографії провідних патофізіологів), шукав у змісті потрібний розділ, розгортав на потрібній сторінці, ставав так, щоб я бачила текст, виводив по рядочку пальцем і вголос читав. Якщо щось було не зрозумілим — пояснював. То були найкращі уроки високої ерудиції науковця, професора. До такого рівня намагалася зростати.

Дуже любила, й донині люблю зустрічі з Василем Васильовичем за горнячком чаю... Все починається з чаю, а переходить у спогади про виш, цікаві події, викладачів... Отут лише слухай уважно! Це ніби естафета історії рідної Alma Mater про ці 63 роки з вуст Людини, яка була від початку заснування ТНМУ його творцем! Василь Васильович вмів зацікавити співрозмовника, зачарував його теплотою стосунків, тонкою почуття гумору, спокої розповіді, стилем подання подій. А ще цікаво читати книги Василя Васильовича про рідні Сивороги, про родину. У Василя Васильовича вдома їх вже добрий десяток, матеріали до них донині він збирає в архівах. Сподіваємося на нову роботу після закінчення карантину, коли буде до них відкритий доступ.

У Василя Васильовича є дуже гарний баланс між вмінням працювати та відпочивати. І відпочинок у нього різноманітний. Василь Васильович має дуже цікаве захоплення — збирає бони. І вперше ми на кафедрі побачили як їх можна зробити чистенькими та новенькими. Василь Васильович також профігрибник. Щороку восени у вихідні співробітники кафедри виїжджали в ліс по гриби — опеньки, рижики, маслюки, а зараз з дружиною Ольгою Петрівною ходять збирати печериці. Василь Васильович завжди з врожаєм, яким щедро ділиться, пригощає друзів і колег.

Хочеться щиро подякувати Василю Васильовичу за допомогу на етапі завершення моєї докторської дисертації, побажати здоров'я, невичерпної творчої енергії.

25 квітня виповнилося 80 років ветерану ТНМУ, заслуженому працівнику охорони здоров'я України, докторові медичних наук, професору Василю Васильовичу ФАЙФУРІ
Вельмишановний
Василію Васильовичу!

Ректорат, профком і весь колектив університету щиро, сердечно вітають Вас з 80-літтям!

У стінах університету Ви здобули вищу медичну освіту й успішно пройшли 48-літній трудовий шлях від аспіранта до професора кафедри патофізіології, яку впродовж 10 років очолювали. Особливо цінуємо 15-річний період Вашої плідної діяльності: спочатку заступником декана медичного факультету, згодом впродовж 9 років —

проректором з навчальної роботи.

Глибоко поважаємо й шануємо Вас як одного з найталановитіших випускників першого покоління, видатного вченого патофізіолога, зразкового педагога, методиста та організатора навчального процесу, вихователя студентської молоді, багаторічну особистість за багаторічну невтомну працю, високий професіоналізм, сумлінне виконання своїх службових і громадських обов'язків, виняткову працездатність, ініціативність, акуратність і відповідальність за доручену справу, вимогливість і справедливість.

Широкий діапазон Вашої активної громадської діяльності, зокрема, як голови обласного

товариства патофізіологів, члена двох спеціалізованих вчених рад із захисту докторських і кандидатських дисертацій, багаторічного члена вченої ради університету, члена редколегій чотирьох наукових журналів, консультативної ради та конкурсної комісії університету, заступника директора університетського навчально-наукового інституту моделювання та аналізу патологічних процесів, члена оргкомітетів з підготовки низки наукових форумів, неординарного лектора товариства «Знання» і «Просвіти».

Особлива сторінка Вашої діяльності обумовлена журналістським хистом, що давав Вам можливість редагувати, зокрема, загальноінститутську стінгазету,

книгу про історію університету до його 50-річчя, готувати цікаві публіцистичні матеріали, а результатом колекціонування орденів, медалей та значків стала монографія «Медицина Тернопільщини у флористиці».

Ваша професійна та громадська діяльність відзначені почесним званням «Заслужений працівник охорони здоров'я України», чотирма Почесними грамотами Міністерства охорони здоров'я України, стипендією Президента України, грамотами та подяками ректора університету.

Ваші порядність, інтелігентність, людяність і скромність, працелюбність, уважне ставлення до людей, прагнення робити добро заслуговують найвищої оцінки та є прикладом для на-

слідування новими поколіннями студентів, молодих лікарів, науковців і викладачів.

Бажаємо Вам, вельмишановний Василю Васильовичу, доброго здоров'я, невичерпного творчого натхнення, життєвого оптимізму, доброти, людського тепла, душевного спокою, рідного благополуччя й тишук, активного та щасливого довголіття.

Нехай добром наповнюється хата,
Достатком, щирістю
і сонячним теплом,
Хай буде вірних друзів в ній багато,
Прихильна доля огорта
крилом!

Ректорат і профком ТНМУ імені І.Я. Горбачевського

ЗАПІДОЗРИТИ ТУБЕРКУЛЬОЗ, ВСТАНОВИТИ ДІАГНОЗ

Пріоритетними проблемами медицини сьогодення є епідемія грипу, коронавірусу. Проте доведено, що приблизно через місяць-два після масових захворювань на вірусні інфекції настає значне зростання показників захворюваності на туберкульоз, зумовлене зниженням імунітету та збільшенням виявлення давніше існуючого туберкульозу в осіб, яких лікарі спрямовують на флюорографічне обстеження.

Ситуація з туберкульозу на Тернопільщині дещо краща, ніж в Україні загалом. Торік захворюваність в нашій області була нижчою (34,5 на 100 тисяч населення) порівняно із загальнодержавною (49,2 на 100 тисяч). Але лише протягом лютого нинішнього року на Тернопіллі виявлено майже вдвоє більше хворих на туберкульоз, ніж відповідного торішнього періоду. Крім того, більше, ніж у половини осіб з уперше діагностованим туберкульозом легень констатують деструкції легеневої тканини, а 16,3 % померли до року спостереження. Тому питання туберкульозу не повинно залишатися поза увагою медичної служби та держави.

Отже, коли запідозрити туберкульоз, зокрема легень, який часто є епідеміологічно небезпечним? Очевидно, коли є відповідні симптоми: кашель, слабкість, схуднення, пітливість, підвищення температури тіла, іноді – біль у грудній клітці, задишка, кровохаркання. Але на початкових стадіях процес може перебігати безсимптомно. Тож потрібні профілактичні обстеження.

Компетентні експерти в один голос стверджують, що масові флюорографічні обстеження населення нерентабельні (хоча вони дозволяють виявити й іншу патологію органів грудної клітки). Тому більш доцільним є обстеження груп ризику (осіб, що контактують з хворими, безхатченків, убогих, мігрантів, алкоголік, наркоманів, ВІЛ-інфікованих, хворих на цукровий діабет, виразкову хворобу, пилові професійні захворювання, осіб, які лікуються імунодепресантами, променевою терапією). Їх потрібно перевіряти на туберкульоз щорічно та позачергово – при появі відповідних симптомів. За обстеженням стежать відповідні спеціалісти, сімейні лікарі. Особливий підхід повинен бути стосовно вагітних жінок, де необхідно враховувати термін вагітності, співвідношення – ризик опромінення для плода/небезпека захворювання жінки та застосовувати надійний метод захисту.

Щорічно також повинні проходити флюорографічні обстеження особи, які працюють з дітьми, харчовими продуктами,

проживають у гуртожитках, контактують з великою кількістю людей. За їх обстеження відповідають роботодавці. Всі ж інші дорослі повинні проходити флюорографічне обстеження один раз на два роки, розуміючи, що кожний зобов'язаний сам турбуватися про власне здоров'я.

Нині майже не використовують плівкового рентгеновського флюорографічного обстеження, яке пов'язане з доволі високим опроміненням. При застосуванні сучасних цифрових флюорографів променеве навантаження в 5-6 разів нижче. Комп'ютерна томографія, яка має великі діагностичні можливості, не є скринінговим методом виявлення туберкульозу через високе радіаційне навантаження та (для малозабезпечених прошарків населення) значну дороговизну й повинна проводитися лише за показаннями після

цифрової флюорографії в прямій та боковій проекціях.

Іншими можливими методами профілактичних обстежень у дорослих вважають анкетування хворих, мікроскопічне дослідження харкотиння в закладах первинної медико-санітарної допомоги. Проте на практиці ці методи виявилися недостатньо ефективними. Так, торік методом мікроскопії знайдено кислотостійкі бактерії лише у 0,92 % випадках від кількості обстежених осіб. Тому наразі профілактичні флюорографічні обстеження (зокрема цифрові) залишаються актуальними.

Непростою є ситуація виявлення туберкульозу серед дітей. План щорічної туберкулодіагностики (внутрішньошкірна проба Манту) через нестачу туберкуліну 2019 року виконаний на 12,2 %.

Позитивні реакції на туберкулін можуть бути наслідком як інфікування дітей вірулентними МБТ, так і вакцинації БЦЖ, адже до складу туберкуліну входять неповні антигени як вірулентних МБТ, так і вакцинного штаму БЦЖ. Тому такою важливою є щорічна туберкулодіагностика, яка дозволяє слідкувати за динамікою реакцій на туберкулін (післявакцинні реакції поступово знижуються та вгасають, інфекційні практично зберігаються все життя). Тому на консультацію

до фтизіатра необхідно спрямовувати дітей, в яких протягом року реакція на туберкулін (розмір папули) збільшилася, розвинулися гіперергічні реакції, а також за появи позитивної реакції в невакцинованій дитини. Враховують можливий контакт дитини з хворими на туберкульоз. Якщо фтизіатр вирішив, що реакція на туберкулін зумовлена інфекцією, дитину необхідно дообстежити для виключення безсимптомної форми локального активного туберкульозу, при якому необхідне повноцінне лікування. Якщо ж реакція розцінена як інфекційна, але без ознак локального туберкульозу (латентна туберкульозна інфекція), дитині призначають хіміопрофілактику задля його запобігання.

Нині розроблені діагностикуми, до складу яких входять антигени, властиві лише вірулентним МБТ, тому на них реагують

лише інфіковані діти. До них належить апробований в Росії внутрішньошкірний Діаскінтест, який для нас недоступний. Другий метод – тест вивільнення інтерферону (Quanti Feron – TB Gold) полягає у визначенні в крові гамма-інтерферону, який виділяють сенсibilізовані Т-лімфоцити під дією антигенів мікобактерій туберкульозу. Він позитивний лише в інфікованих дітей, хоча не дозволяє відрізнити латентну туберкульозну інфекцію від активного туберкульозу. Через необхідність забору крові з вени та дороговизну в приватних лабораторіях, його можна призначати індивідуально, але він непридатний для загальних профілактичних обстежень дітей. Отже, поки що доступної альтернативи регулярному проведення дітям проби Манту немає, а кваліфікована оцінка її результатів достатньо надійна.

Наступним етапом є встановлення діагнозу, який згідно зі статистичною класифікацією може бути підтверджений (А-15) або непідтверджений (А-16) бактеріологічно (переважно при туберкульозі легень) або гістологічно (часто при позалегневих формах недуги).

Першим кроком бактеріологічного підтвердження діагнозу є дворазова мікроскопія мазка харкотиння, забарвленого за методом Ціля-Нільсена. Перевагою

методу є простота та швидкість його виконання (відповідь отримують протягом двох годин), недоліком – можливість виявлення кислотостійких бактерій лише при їх значній кількості (50 тис. у 1 мл матеріалу). Аналіз, який ми провели, засвідчив, що серед 230 хворих-бактеріовиділювачів лише у 115 (50 %) вони були знайдені методом мікроскопії, а серед осіб з негативною мікроскопією при подальшому дослідженні у 45,2 % встановлено хіміорезистентність.

Тому незалежно від результатів мікроскопії всім пацієнтам проводять культуральне дослідження – посів матеріалу на живильні середовища, які дають позитивні результати за наявності в 1 мл матеріалу 20-100 мікробних тіл. Перевагою культуральних методів є можливість в подальшому встановити чутливість збудника до хіміопрепаратів. Найбільш надійним класичним методом є посів матеріалу на тверде середовище Левенштейна-Єнсена.

Перевагою методу є те, що зростання колоній незаперечно підтверджує діагноз туберкульозу, недоліком – тривалість вирощування (перші колонії МБТ з'являються не раніше 18 дня, а кінцеву негативну відповідь отримують через 2,5 міс.). Проте на підставі нашого аналізу бактеріовиділення найчастіше (в 93,5 %) було підтвержене цим методом.

У лабораторії фтизіо-пульмонологічного центру є можливість прискореного вирощування мікобактерій в автоматизованій системі ВАСТЕС MGIT 960, у пробірках з рідким середовищем, в якому присутня флуоресцентна сполука та розчинений кисень, що стримує флуоресценцію. Коли мікобактерії розмножуються, вони поглинають кисень і з'являється яскраве свічення. Ознаки росту (свічення) з'являються на 4-10 день, кінцевий негативний результат отримують через 42 дні. Недоліком методу є те, що флуоресценція деколи може бути зумовлена розмноженням нетуберкульозних бактерій, тому їх природу додатково перевіряють на наявність чинника вірулентності (корд-фактора). Система дозволяє також прискорити терміни визначення медикаментозної чутливості збудника.

Етіологічне підтвердження діагнозу туберкульозу може бути прискорене з допомогою молекулярно-генетичного (МГ) методу з використанням системи Gene Xpert MTB/Rif, якою оснащена лабораторія фтизіо-пульмонологічного центру. Дослідження базується на методі ампліфікації нуклеїнових кислот. З його допомогою можна в короткий час (до двох годин) визначити наявність ДНК мікобактерій туберкульозу та його стійкого до рифампіцину мутанта, в харкотинні та іншому матеріалі (в тому числі у спинномозковій рідині). Це дозволяє швид-

ко встановити діагноз і призначити адекватне лікування. Система автоматизована, не потрібно складної підготовки лаборантів. Зрідка позитивний результати отримують за наявності в матеріалі нежиттєздатних мікобактерій у вилікованих пацієнтів, проте цей метод вважають одним з найбільш надійних.

Усі ці сучасні методи прискореної діагностики ефективні, але дорогі (одне дослідження коштує 10-15 євро). Проте їх фінансують міжнародні фонди та виконують пацієнтам фтизіо-пульмонологічного центру безплатно.

Труднощі встановлення діагнозу активного туберкульозу, коли він не був підтверджений бактеріологічно чи гістологічно, спонукають оцінити можливості інших методів дослідження. Якщо регулярне проведення проби Манту в дітей допомагає вирішити деякі з цих питань, то в дорослих її можливості обмежені. Позитивна реакція на туберкулін свідчить лише про інфікування туберкульозом (латентна туберкульозна інфекція), при якій серед дорослих (за винятком ВІЛ-інфікованих) не потрібно проводити хіміопрофілактики. Певне значення мають лише негативні результати проби Манту (у хворого, очевидно, не туберкульоз) або гіперергічні (можливо, туберкульоз). Тест Quanti Feron TB GOLD також констатує лише інфікування мікобактеріями туберкульозу та не дає достовірної інформації про наявність активного захворювання, тому не має особливих переваг. Але його широко пропагують приватні лабораторії, а лікарі й деколи самі пацієнти вірять, що чим дорожче обстеження (8-10 тис. грн.), тим воно інформативніше. Водночас звичайний туберкулін можна замовити в аптеці за 170 гривень на три дослідження. Це іноді варто зробити, наприклад, коли необхідно провести диференціальну діагностику між туберкульозом і саркоїдозом легень (при якому проба Манту зазвичай негативна).

Виробники пропагують низку тестів, начебто дуже ефективних для діагностики активного туберкульозу. Перевірка їх у наших хворих з підтвердженим діагнозом туберкульозу (зокрема, серологічних тестів на визначення протитуберкульозних антитіл у крові як індійського, так і німецького виробництва) не виявила ні одного позитивного результату в цих недугах.

Приділяється також увага можливим біомаркерам туберкульозу. Зокрема, запропоновано визначити фермент пуринового обміну аденозин-дезаміназу (АДА-2) в плевральному, перикардальному випоті, спинно-мозковій рідині. Вона присутня лише в моноцитах і макрофагах, що прикметно для запалення, викликаного внутрішньоклітинними патогенами, яким є МБТ. Проте можливі зміни активності АДА-2 при низці інших захворювань знецінюють її діагностичне значення.

Дещо відмінне враження справляє тест на визначення ліпоарабіноманану (LAM-тест, США), який є полісахаридним антигеном клітинної оболонки метаболічно активних мікобактерій туберкульозу та виділяється із сечею,

(Продовження на стор. 16)

4 червня відзначила ювілейний день народження провідний фахівець патентно-інформаційного відділу ТНМУ

Надія Степанівна УСТИМОВА
Вельмишановна
Надіє Степанівно!
Сердечно вітаємо Вас з ювілейним днем народження!

Після закінчення Тернопільської академії народного господарства, 20 років роботи за фахом у виробничому об'єднанні «Ватра» та 7 років у Тернопільському економічному університеті у стінах Тернопільського державного, тепер – національного медичного університету імені І.Я. Горбачевського Ви успішно пройшли 16-літній трудовий шлях: спочатку інспектора стоматологічного факультету, студентського містечка, а останні 11 років – спеціаліста, провідного спеціаліста, провідного фахівця відділу науково-медичної інформації, тепер патентно-інформаційного відділу.

Ректорат, профком і весь ко-

лектив університету глибоко поважають і щиро шанують Вас як висококваліфікованого фахівця за багатолітню невтомну працю високий професіоналізм, сумлінне виконання своїх службових і громадських обов'язків. Особливо цінуємо Ваш досвід, організаторський талант, вміння працювати з людьми.

10 червня виповнилося 60 років доценту кафедри фармації навчально-наукового інституту післядипломної освіти ТНМУ Володимиріві Васильовичу ПІДГРНОМУ

Вельмишановний
Володимире Васильовичу!
Сердечно вітаємо Вас з ювілейним днем народження!

Після закінчення фармацевтичного факультету Львівського національного медичного університету імені Д. Галицького, 20 років практичної роботи за фахом у стінах ТНМУ імені І.Я. Горбачевського Ви успішно пройшли 18-літній трудовий шлях: спочатку асистента кафедри екстремальної медицини, медицини катастроф, згодом – асистента, доцента кафедри фармацевтичних дисциплін, а останні майже 7 років – доцента кафедри фармації ННІ післядипломної освіти.

Ректорат, профком і весь колектив університету глибоко поважають і щиро шанують Вас як відомого науковця, висококваліфікованого фармацевта й тала-

новитого педагога за багаторічну невтомну працю, високий професіоналізм, сумлінне виконання своїх службових і громадських обов'язків. Заслуговує на увагу Ваша громадська діяльність як члена експертної комісії відділу незалежного тестування знань студентів.

Ваша професійна та громадсь-

12 квітня виповнилося 60 років доцентіві кафедри хірургії навчально-наукового інституту післядипломної освіти ТНМУ Юрію Михайловичу ГЕРАСИМЦЮ

Вельмишановний
Юрію Михайловичу!
Сердечно вітаємо Вас з 60-літтям!

У стінах університету Ви здобули вищу медичну освіту, а згодом після 11 років практичної лікарської роботи та захисту кандидатської дисертації успішно пройшли 26-літній трудовий шлях: спочатку асистента кафедри факультетської терапії, асистента та доцента кафедри загальної хірургії, а останні 14 років – доцента кафедри хірургії ННІ післядипломної освіти.

Особливо цінуємо Вашу роботу за сумісництвом упродовж 18 років: спочатку головним лікарем консультативно-лікувального центру університету, а згодом і дотепер – помічником проректора з науково-педагогічної та лікувальної роботи.

Ректорат, профком і весь колектив університету глибоко поважає й щиро шанує Вас як одного з талановитих випускників другого покоління, відомого науковця, висококваліфікованого клініциста-хірурга, досвідченого педагога за багаторічну невтомну працю, високий професіоналізм, сумлінне виконання своїх службових і громадських обов'язків.

Ваша професійна та громадська діяльність відзначена подякою

Ваша професійна і громадська діяльність відзначені грамотою та подяками ректора університету.

Ваші порядність, працелюбність, інтелігентність, жіноча чарівність, прагнення робити добро заслуговують найвищої оцінки і є прикладом для наслідування молодими працівниками.

Бажаємо Вам, вельмишановна Надіє Степанівно, доброго здоров'я, невичерпного життєвого оптимізму, нових успіхів у Вашій благородній діяльності, добробуту, людського тепла, душевного спокою, благополуччя й затишку, активного та щасливого довголіття.

Нехай добром наповнюється хата,
Достатком, щирістю
і сонячним теплом,
Хай буде вірних друзів в ній багато,
Прихильна доля огорта крилом!

Ректорат і профком ТНМУ імені І.Я. Горбачевського

ка діяльність відзначена грамотою і подяками ректора університету.

Ваші порядність, працелюбність, інтелігентність, уважне ставлення до людей, прагнення робити добро заслуговують найвищої оцінки та є прикладом для наслідування новими поколіннями студентів, молодих провізорів, науковців і викладачів.

Бажаємо Вам, вельмишановний Володимире Васильовичу, доброго здоров'я, невичерпного творчого натхнення, життєвого оптимізму, добробуту, людського тепла, душевного спокою, родинного благополуччя й затишку, активного та щасливого довголіття.

Нехай здоров'я, радість і достаток
Сипляться, немов вишневий цвіт,
Хай малює доля з буднів свято
І дарує Вам багато літ!

Ректорат і профком ТНМУ імені І.Я. Горбачевського

міського голови Тернополя, грамотами та подяками ректора університету

Ваші порядність, працелюбність, інтелігентність, уважне ставлення до людей, прагнення робити добро заслуговують найвищої оцінки та є прикладом для наслідування новими поколіннями студентів, молодих лікарів, науковців і викладачів.

Бажаємо Вам, вельмишановний Юрію Михайловичу, доброго здоров'я, невичерпного творчого натхнення, нових успіхів у Вашій благородній діяльності, добробуту, людського тепла, душевного спокою, родинного благополуччя і затишку, довгих років радісного й щасливого життя.

Нехай добром наповнюється хата,
Достатком, щирістю
і сонячним теплом,
Хай буде вірних друзів в ній багато,
Прихильна доля огорта крилом!

Ректорат і профком ТНМУ імені І.Я. Горбачевського

22 березня відзначила ювілейний день народження ветеран ТНМУ Катерина Петрівна ТУРЧИН

Вельмишановна
Катерина Петрівно!

Сердечно вітаємо Вас з ювілейним днем народження!

Після отримання медсестринської освіти, 16 років роботи за фахом у стінах Тернопільського медуніверситету Ви успішно пройшли 14-літній трудовий шлях лаборантки кафедри фтизіатрії, виконували одну з найважливіших ділянок роботи – організаційного забезпечення навчального процесу, проведення висококваліфікованих наукових досліджень.

24 березня відзначила ювілейний день народження ветеран ТНМУ Валентина Пилипівна СИДОР

Вельмишановна
Валентино Пилипівно!

Сердечно вітаємо Вас з ювілейним днем народження!

Після закінчення Івано-Франківського педагогічного інституту, 28 років роботи за фахом у стінах Тернопільського медичного університету Ви успішно пройшли 8-літній трудовий шлях бібліотекарки одного з найважливіших підрозділів вищого навчального закладу – бібліотеки.

Ректорат, профком і весь колектив університету глибоко поважають і щиро шанують Вас за багаторічну невтомну працю, високий професіоналізм, сумлінне виконання своїх службових і громадських обов'язків.

Ваші порядність, працелюбність, уважне ставлення до людей, прагнення робити добро заслуговують найвищої оцінки та є прикладом для наслідування молодими працівниками.

Ректорат, профком і весь колектив університету глибоко поважають і щиро шанують Вас за багаторічну невтомну працю, високий професіоналізм, сумлінне виконання своїх службових і громадських обов'язків.

Ваша професійна та громадська діяльність відзначені медаллю «Ветеран праці», подяками адміністрації університету.

Ваші порядність, працелюбність, уважне ставлення до людей, прагнення робити добро заслуговують найвищої оцінки та є прикладом для наслідування молодими працівниками.

Бажаємо Вам, вельмишановна Катерина Петрівно, доброго здоров'я, невичерпного життєвого оптимізму, добробуту, людського тепла, душевного спокою, родинного благополуччя й затишку, щасливого довголіття.

Бажаємо щастя, здоров'я і сили,
Щоб довгі літа плечей не схилили,
Щоб спокій і мир панували на світі,
Щоб радість знайшли Ви в онуках і дітях!

Ректорат і профком ТНМУ імені І.Я. Горбачевського

Бажаємо Вам, вельмишановна Валентино Пилипівно, доброго здоров'я, невичерпного життєвого оптимізму, людського тепла, душевного спокою, добробуту, родинного благополуччя й затишку, щасливого довголіття.

Хай стелиться життя розмаєм
І хилить щастя повен цвіт,
Ми від душі бажаєм
Здоров'я міцного і многая літ!

Ректорат і профком ТНМУ імені І.Я. Горбачевського

1 квітня відзначила ювілейний день народження комендантка адміністративного корпусу ТНМУ Ніна Володимирівна ВОСТРІЛКОВА

Вельмишановна
Ніно Володимирівно!

Сердечно вітаємо Вас з ювілейним днем народження!

Після закінчення Одеського технологічного інституту, тривалих років роботи за фахом у стінах Тернопільського медуніверситету Ви пройшли понад 11-літній трудовий шлях комендантки адміністративного корпусу.

Ректорат, профком і весь колектив університету глибоко поважають і щиро шанують Вас за багаторічну невтомну працю, високий професіоналізм, організаторський талант, вміння працювати з людьми, сумлінне виконання своїх службових і громадських обов'язків.

Ваша праця відзначена подяками ректора університету.

Ваші порядність, працелюбність, жіночність, інтелігентність, уважне ставлення до людей, прагнення робити добро заслуговують найвищої оцінки та є прикладом для наслідування молодими працівниками.

Бажаємо Вам, вельмишановна Ніно Володимирівно, міцного здоров'я, невичерпної енергії, добробуту, людського тепла, душевного спокою, родинного благополуччя й затишку, довгих років радісного, щасливого життя.

Нехай здоров'я, радість і достаток
Сипляться, немов вишневий цвіт,
Хай малює доля з буднів свято,
І дарує Вам багато літ!

Ректорат і профком ТНМУ імені І.Я. Горбачевського

